

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

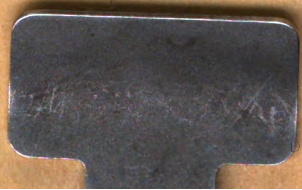
Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

2
652

H

6

152-226

AAN DEN HOOGLEERAAR

S I E G E N B E E K,

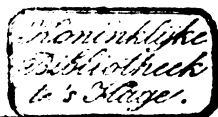
OVER DE VOCAAL-VERDUBBELING IN HET NEDERDUITSCH,

VOLGENS DEN REGEL, WELKEN DE COMMISSIE DER PSALMBERIJMING IN MDCCLXXIII ZICH TEN DIEN OPZICHTE HEEFT VOORGESCHREEVEN.

DOOR

MR. JOHAN MEERMAN,

Heer van Dalem en Vuren.

IN 'S GRAAVENHAAGE

BIJ DE ERVEN VAN ISAAC VAN CLEEF.

1806.

100

WEL EDELE, HOOG GELEERDE HEER!

Vergun het aan een' hoogschatter van uwe alom geëerbiedigde Talenten, en van die verdiensten boven al, welke gij u omtrent eene van Europa's rijkste en wijsgeerigste taalen verworven hebt; — vergun het aan een Medelid onzer Letterkundige Maatschappij van Leyden, die reeds voorloopig heeft aangevangen het zegel haarer goedkeuring op uwen arbeid te drukken: — vergun het mij, Mijn Heer, in een gewigtig stuk der Nederduitsche Spelling van u te mogen verschillen, en dit verschil voor de vierchaar van het lezend gedeelte onzer Landgenooten te mogen brengen. Voor welk der twee gevoelens zich tog de uitspraak verklaren moge: het kan in 't veld der Weetenschappen slechts om het oogsten van waarheid te doen zijn; én wij deelen beiden, ieder zijne onderscheidene denkwijzen, met zoo veel honderden van Taalminnaars, dat zege of neêrslag zich over te groot een aantal hoofden verspreiden zal, om ons persoonlijk of over de eerste grootelijks te beroemen, of over de laatste hevig te bekommeren.

De Titel van deezen brief zal u reeds terstond en

A

het

het gevoelen , dat ik omtrent de Vocaalverdubbeling omhels, bijna in deszelfs geheelen omvang, en de bron, waar uit ik het voor een aanmerkelijk gedeelte fchepte, hebben aangewezen; doch misfchien ook tevens hebben doen vermoeden, dat ik in uw voortreffelijk Werk over de Spelling onzer Moedertaal, met de wel overdachte grondbeginselen van het welk ik in zoo veel opzichten instemme, niet dan ongaarne het melding maaken van dat gezag gemist heb, 't welk de Voorftanders van het stelsel, dat gij bestrijdt, niet zonder eenige reden uit de aangenomen schrijfwijz van de Commisfie der Pfalmberijming kunnen ontleenen.

Immers, niet veel meer dan dertig jaaren geleden, riepen de Staaten Generaal deezer landen een Negental mannen uit de acht Gewesten van ons Vaderland samen, allen door hunne kennis van Taal- en Dichtkunde beroemd, de meesten derzelven Leden van de verschillende Poëtische en andere Maatschappijen deezer Republicq, om de Hervormde Kerk van eene nieuwe dichterlijke bewerking van Davids Tempelliederer te voorzien, waar toe hun de keus uit drie te dier tijd vermaarde berijmingen was overgelaaten. Een der eerste en onvermijdelijkste verëischten van deezen arbeid was het regelen der pelling, van welke zij zich bedienen zouden; en verscheiden zittingen wierden met het raadpleegen hier over doorgebracht. Het groot geschil over de Vocaalverdubbeling was toen zoo wel als nu aanwee-

weezig. TEN KATE en HUYDECOPER hadden geschreeven, en ieder de bewijzen op één gestapeld, die voor zijne meening pleiteden. De Commissie kende ze, overwoog ze, en besliste voor den Taalkundigen, dien ik het laatste noemde. Ik weet, dat de meerderheid aan deeze zijde slechts van eene enkele stem was; maar dit zelfs bewijst, dat het tegenovergesteld gevoelen gewis niet onderdrukt, maar in al zijne kracht is verdedigd geworden; en het laat niet na, dat men het gevoelen der verdubbeling als het gevoelen der Commissie met alle recht mag opgeeven. De Vergadering van 's Lands Staaten heeft met het verrichte deezer mannen, toen zij hun werk volvoerd hadden, een onbepaald genoeg genomen, en de Psalmen, gelijk ieder weet, zijn alom in onze kerken ingevoerd. De Natie heeft dus, nog bij het geheugen der meesten onzer, een vonnis in dit geding, als onder het oog des Souverains, en door Rechteren van beproefde verdiensten geveld, hooren uitbrengen; en bijna had ik gezegd: wij leefden reeds in dit opzicht onder eene Orthographische Constitutie; even gelijk, in de eerste helft der 17de eeuw, de thans verouderde spelling der Bijbelvertaaling daar voor kon doorgaan. Ja, indien eens H. H. M., of de Staaten der bijzondere Provincien, te dier tijd hadden goedgevonden, de spelling der Commissie aan de Bureaux en aan de Scholen voor te schrijven, gelijk even ligt als onlangs ten opzichte der

twee had kunnen geschieden, zoo zoude zij tog op dit oogenblik reeds in de gantsche Republicq algemeen hebben in zwang gaan; en, van het diepzinnigste Kantiaansch beroog, tot op het kinderlijke schrijf-exempel; van het hartvervoerendste dichtstuk, tot op het met basterdwoorden doorzulte Staatsbesluit; zag men reeds de verdubbelde Vocaal, in al wat leesbaar is, onöphoudeñd terug keeren. Dan, hoe zeer dit niet geschied zij, moest evenwel, ik bid u, niet ieder jongeling, die te dier tijd zijne spelling en zijne taal zocht te vormen, en die, bij al de twisten, welke daar over heerschten, eens eindelijk tot eenige zekerheid wenschte te komen, moest hij zijn oog niet op eene onderneeming werpen, die met zoo veel plegtigheid was uitgevoerd? en moest hij niet, in 't geen zoo veel kundige mannen, van alle zijden saamgelezen, beffist hadden, met genoeg berusten? Maar wat zal tog het oordeel zijn, 't welk de burger, die de spelling der nog zoo onlangs ingevoerde Psalmen reeds weder vervangen ziet door eene andere, welke zijnen kinderen in de schoolen geleerd wordt, en die hem zelve waarschijnlijk binnen kort in nieuwe Liederen zal worden voorgelegd, over dñen maatregel moet vellen? Zal het ook die kinderen, voor zoo ver zij ih staat zijn er over na te peñzen, wel grootelijks aamoodigen, om zich de spelling, die men hun zoekt in te brengen, met ijver eigen te maaken: daar zij, zoo dik-

dikwijls zij het oog in hun Psalmboek slaan, niet anders dan beducht kunnen zijn, van zich vergeefsch en arbeid te geeven, en weldra weder, bij de vliegende verwisfelingen, die onze eeuw bij uitneemenheid kenfchetfen, hunne in dit opzicht verkreegen kundigheden door nieuwe fteffelen vftuchtelooſ te zien worden?

Misvat mij echter niet, Hoog geleerde Heer! Door 't gezag, waarvan ik tot nu toe gefproken heb, bedoel ik er geen ander, dan dat op achting en op vertrouwen van kundigheid ſteunt: een gezag van dezelfde natuur, als u met zoo veel recht te beurt gevallen is in ons midden te genieten. Een gezag van Overheden erken ik op geenerlei wijze in 't ſtuk der Spraak-regelen. Zelfs Napoleon, met de overwinning in zijne rechterhand, — Napoleon, door Senatus-consulten gerugſteund, heeft geen magt over de taal zijner Franschen. Vrij, gelijk een vogel die de lucht doorklieft, onafhankelijk van eenig menſchelijk voorschrift, is de Taal in alle landen, te gelijk met de heerſchende denkwijs, aan welke zij zoo nauw vermaagschapt is, ſchier de eenigſte Rebel, ook in het midden van kruipende ſlaaven. Natuurlijke en zedelijke oorzaaken, van hondertvoudigen aart, vooräl de betrekking tot andere Volkeren, 't zij dan door engere verkeerung, 't zij door het leezen van derzelve ſchriften, en het aannemen van derzelve denkbeelden ontſtaan, gieten haar geduurig in nieuwe vormen; en ſpelling, zoo

wel als woorden of woordenverbuigingen, krijgen van eeuw tot eeuw eene telkens verscheidene gedaante, die het in 't geweld van niemand is te wederstaan. Ik betwist aan geen Gouvernement het recht, om de Amptenaaren, die het betaalt, te noodzaaken van zich aan deeze of geene regelen in hunne afschriften of opstellen te binden, of om eene dergelijke eenpaarigheid in de schoolen in te voeren: doch zo die voorschriften niet op den aart der zaake gegrond zijn, noch op den duur de goedkeuring der Natie wegdraagen, is alles slechts voor een' korten tijd; en wel dra schudt de Taal van zelve de boeijen af, door welke men met magtelooze overheersching haar had poogen te kluis-teren.

Het is dan ook voornaamentlijk uit deezen aart der zaake, dat ik wenschte het geschil, waar over wij handelen, met u te verëffenen, hoe zeer ik u gaarne toestem, dat het gezag van geëerbiedigde Schrijveren in 't stuk der Spelling geensins verwerpelijk is, en ik ook weldra hier op van mijne zijde terug zal moeten keeren. Voor een aantal nieuwe bewijzen is onze rechtszaak, ten zij ik mij bedrieg, noch aan de ééne, noch aan de andere zijde vatbaar: doch het ontwikkelen en aandringen deezer bewijzen duldt misfchien nog wel poogingen, tot nu toe onbeproefd (a).

Hier

(a) Dit heeft mij ook door de onlangs uitgegeevne
aan-

Hier zijn de twee gevoelen, die ik meen op de kortste wijze aldus te kunnen uitdrukken:

Verdubbel, zegt gij, nimmer de Vocaal, waar mede eene Lettergreep eindigt, dan alleen de *e* en *o* in die woorden, in welken, volgens derzelve oorspronkelijke eigenschap, deeze letteren hard-lang en met de *ei* of *au* vermaagschapt zijn.

De dubbele Vocaal, zegt het andere gevoelen, die het weezentlijk verëischte van een woord uitmaakt, blijft verdubbeld in alle verlengingen of samenstellingen van dat woord; andere verdubbelingen aan het eind eener lettergreep zijn overstellig (*a*).

Gij spelt derhalven: *namen, vergeleken, vlogen, vuren*, met eene enkele Vocaal: doch *teeken* en *be-tooveren* met eene dubbele, om dat in de oorspronkelijke taalen hier een Diphthongus ontmoet wordt.

Ik

Aanmerkingen van den Heer ROELOFSWAART, zoo weinig als door de Verhandeling van den Heer ZEYDELAAR, met welke ik nog nader instemme, doen affchikken van met u over deeze stof te redenwifelen; en al waren de beide stukjes niet verscheenen, zoude ik evenwel zoo goed als woordelijk u denzelfden brief hebben doen toekomen.

(*a*) De geringe uitzondering van die weinige woordtjes, die, volgens beide stelsels met 2 *ee*'s geschreeven worden, gelijk *wee, twee, zee, gedwee*, en van een paar twijfelachtige, van welke daar na gesproken zal worden, koomt hier in geen aanmerking.

Λ †

Ik daarëntegen: *naamen*, *vergeleeken*, *vloogen*, en *vuuren*, met de dubbele, om dat de naaste afleiding deezer woorden *naam*, *vergeleek*, *vloog*, en *vuur* is, tot welker noodzaakelijke bestanddeelen de twee Vocaalen zonder eenig tegenspreken behooren; doch *token* wederom en *betoveren* met de enkele, om dat er in onze Taal geen zichtbaare afstamming, geen wortelwoord wordt aangetroffen, 't welk de verdubbeling noodwendig maakt, en deeze ook tot de uitspraak niet verëischt wordt.

Het eerste zal ik, van nu af aan, het Etymologische Stelsel heeten, het andere het Analogische: eene benoeming, die ik in 't vervolg van deezen brief hoop te wettigen.

Alle middelgevoelen, dit geef ik u, Wel Ed. Heer, volmondig toe, brengen niets dan verwarring voort, en zijn volmaakt willekeurig.

Het Etymologische splitst zich ter overweeging in tweeën. Het verbiedt de verdubbeling in alle andere gevallen, dan in die der gemelde hard-lange Vocaalen; het gebiedt ze daarëntegen in deeze beiden. De eerste stelling zal van zelve verval- len, wanneer het mij gelukken mogt de Analogische spelwijze te betoogen. Mijne bedenkingen tegen de andere stelling moeten hier haare plaats vinden.

't Geschil is niet, of er in de oudere takken van den Duitschen taalstam, als Moesogothisch, Ale-
man-

mannisch, Frankduitsch en Angelfaxisch (*a*) dat wezentlijk onderscheid bespeurd wordt, 't geen u tot het bezigen der enkele of dubbele *e* en *o* in de Nederduitsche woorden, die daar gemeenschap mede oeffenen, of er van afftammen, aanleiding geeft (*b*); ook niet, of er van ouds in onze taal eene verschillende uitspraak dier beiderlei klanken zich kan geöpenbaard hebben, die zich nog heden in sommige strecken van ons Vaderland laat hooren, en die in de tweeërlei schrijfwijz van sommige

WOOR-

(*a*) De Heer WEILAND, in de Inleiding tot zijn *Woordeboek*, noemt het Oudduitsch, Frankisch, Cimbrisch, Moefogothisch, en Oud-Cimbrisch, of Oud-Noordsch der Ijslander.

(*b*) De hard-lange *e* zou naamentlyk gebruikt moeten worden in die woorden, die in 't Alemannisch en Frankduitsch met *ei*, in 't Angelfaxisch mer *ae* of *a* geschreeven worden; de hard-lange *o*, waar zich in 't Moefogothisch en Alemannisch de *au*, in 't Frankduitsch de *ou*, in 't Angelfaxisch de *ea* vertoont; de zachtlange *e* daarëntegen is in 't Moefog., Aleman. en Frankd. aan *i* of *e* gelijk, in 't Angelf. aan *y*, *i*, *e* of *eo*; de zachtlange *o* beäntwoordt in alle die taalen aan *o* of *u*, en in het Angelf. ook wel aan *y*. Dat intusfchen 'het zusterlijk Hoogduitsch, 't welk bijna geen' anderen oorsprong kent, dan dien wij met het zelve deelen, in' eene menigte gevallen van uwen regel afwijkt, zal ik daarna, wanneer de voor-naamste woorden van het een en andere foort zullen opge somd worden, ten duidelijfsten doen zien.

woorden (a) haare voetspooren heeft nagelaaten. Dit alles wordt gereedelijk toegestemd. Maar dit, Wel Ed. Heer, hetwist men u, dat een onderscheid van uitspraak, 't welk bij ver het grootste gedeelte der Natie is verlooren gegaan, en 't welk inzonderheid aan het beschaafde gedeelte zoo goed als volkomen vreemd geworden is, tot een' regel van spelling strekken kan: vooräl, wanneer noch de Ouden gewoonlijk zoo geschreeven hebben, noch, in de beiden laatste eeuwen, deeze spelling gezegd kan worden door goede Schrijveren algemeen gevolgd te zijn.

Bij de Ouden immers was het, volgens uw eigen toegeeven, eene uitzondering van den gewoonen regel, wanneer zij de *e* of *o*, waar mede een lettergreep een einde nam, verdubbelden (b): 't geen dan nog meer met de *e* dan met de *o* geschied is; en eerst in de laatste helft der zestiende eeuw heeft men die spelwijs meer algemeen begonnen in acht te neemen, vooräl in Brabant en in Vlaanderen, waar zekerlijk, evengelijk in Zeeland, 't verschil der oude toonen duidelijker zal gehoord zijn, dan in 't grootst gedeelte van Holland, en van waar ze waarschijnlijk wel in de vroegere Hollandfche geschriften, waar men 'er
do

(a) Zie bl. 127 *sq.* uwer Verhandeling.

(b) *Ibid* 122, 123.

de spoooren van ontdekt, zullen overgenomen zijn; doch in de eerste helft der zeventiende wederom wierdt deeze spelling door Hoort tegen eene andere verwisfeld, die, aanvankelijk op den klemtoon gebouwd, zich, van wijzing tot wijzing, naar de naaste afleiding der woorden heeft leeren regelen, zonder op den klank meer acht te slaan; en die in de nu afgeloopene eeuw haare volmaaktheid bereikt heeft, ja reeds in het begin derzelve, en daarna ook in het midden, in meer dan ééne Grammatica geleerd en verdedigd, en door groote Schrijvers opgenomen, ja boven de Etymologische verkoozen is. Uwe spelling heeft dus op verre na geen eeuw bij onze Taalkenners van weléer een uitfluitend gebruik genooten; in de GraaffelijkheidsRekeningen, gelijk mede in die der stad Leijden, van 1419 en 1420, welke ik mij onlangs in de noodzaakelijkheid gevonden heb naauwkeurig door te zien, en welke zeer uitvoerig en fraai, en buiten twijffel, al is het dan niet steeds volgens de grootste zuiverheid van spelling, tog volgens het gewoone gebruik van dien tijd, geschreeven zijn, vinde ik de dubbele o, aan het eind der lettergreepen, zoo veel ik mij herinneren kan, op geen enkele bladzijde, en de dubbele e ten uitersten schaars; ook wisselt deeze dan niet alleen nog steeds in dezelfde uitdrukkingen met de enkele af, maar men ontmoet haar tevens in woorden, die naar het Analogisch en niet naar het

Ety-

Etymologisch stelsel met twee Vocaalen moeten geschreeven worden, gelijk bij voorbeeld in dat van *eeten*. Hier is de vraag niet omtrent eene beschaving der taal, naar welke het, volgens een' uwer eigen regelen, en volgens het heerschend gebruik, geoorloofd is van de spelling der Vaders gerustelijk af te wijken. Maar dit is het gezag, 't welk uit hunne nalaating van het verdubbelen der *e* en *o* hier, zoo 't mij voorkomt, niet zonder grond ontleend kan worden: Zo in eene eeuw, toen men zoo veel nader bij de oorspronkelijke klanken der stamtaalen, dan in latere tijden leefde: zo men toen dit onderscheid niet van zulk een gewigt geoordeeld heeft, om het in de spelling doorgaans aan te duiden: is het dan, wanneer deeze klanken zoo aanmerkelijk verslauwd zijn gelijk heden, dat men op het kentekenen van een verschil, waar aan schier niemand meer denkt, moet aandringen? Hoe? toen het kind, nog op den schoot van zijne Moeder dardelende, uit haaren mond de vroegste toonen ontving, leerde het evenwel, door haare hand bestuurd, dit onderscheid van hard- of zachtlange Vocaalen niet in zijne lettertrekken uitdrukken: en nu de Jonkvrouw de Waereld is ingetreden, nu zij zich met allerlei Natien vermengd heeft: nu zal men haar tot het aanwijzen van klanken terug brengen, aan welke zij nauwelijks in haare vroegste jeugd gedacht heeft, en die sedert lang
 bij

bij haar met andere in één gesmolten zijn! Bovendien worden in al de aangehaalde taalen deze verschillende toonen ook meest door verschillende letteren, en nergens door een enkel of dubbel gebruik van dezelfde Vocaal, 't geen men wel in 't oog moet houden, gekenmerkt. Te Athenen was, buiten allen twijffel, het onderscheid van uitspraak in de *e* en *η*, in de *o* en *ω* ten duidelijksten te verneemen: en de Roméinen evenwel, in de bloeiendste tijden van hunnen Staat, gebruiken, beide in Pericles en in Homerus, dezelfde *e*; in Socrates en in Timotheus dezelfde *o*: een voorbeeld, dat mogelijk hier van de grootste gepastheid is. Ik beken het, indien deeze juistere schikdering der klanken, dit afmaalen ook van halve toonen, van de oudste tijden af bij de Natie algemeen was aangenomen; indien het in eene onafgebroken beziging in al onze geschriften ten minsten zoo getrouwelijk gevolgd was, als dat van *ij* en *ei*: een onderscheid, dat de Vaderen zelve nimmer uit het oog verlooren hebben, en 't geen tot het wezen der Taal behoort: zoo zoude ik geen reden zien, om op het affchaffen van een zoo standvastig gebruik te dringen: doch dan zou zich ook ieder reeds van de jeugd af aan daar aan gewend hebben, en er niet honderden der beste Werken den jongeling, die zich oeffent, tot eene tegenövergestelde spelling hebben moeten uitnoo-
digen.

't Gezag der Schrijveren uit de zes- en zeventiende eeuwen? Ik betwist hun in zeer veel opzichten hunne groote verdiensten niet omtrent de Taal. Maar hoe ver zijn wij niet reeds van hun afgeweeken? Is er in de Overzetting des Bijbels, welke gij zoo dikwijls tot staaving van uw gevoel en aanhaalt, wel bijna meer een regel, die geheel met uwe spelling overëenkomt? en het zoude niet moeilijk vallen u in de meeste overige geschriften van dat tijdperk, ja ook in die, welke de aanvang der achtiende eeuw heeft voortgebracht, dat zelfde verschil in tallooze bijzonderheden aan te wijzen. In die achtiende intuschen heb ik reeds gezegd, dat Schrijvers van den eersten rang van het Etymologische stelsel zijn afgeweeken; en HUYDECOPER, WAGENAAR, (a) en eene Commissie, die, nog met meer gezag, het geschil bij wijze van Vergadering beflist heeft, staan, met een onnoemelijk getal van anderen, tegen de reeks der Taalkenners, die zich aan uwe zijde geschaard hebben, over. En hoe zeer gij er van verscheidenen gewag maakt, die in 't midden der algemeene Afgoderij, indien ik hier eens in uw geest mag spreken, hunne knieën voor den Baal niet geboogen hebben, kan men echter uit de verklaring van den Hr. WELAND, bl. 31 zijner Inleiding, opmaaken, hoe zeer de Analogische spelwijs de Etymologische ver-

(a) Ik beroep mij hier op het oordeel, dat gij bl. 10 van hem geveld hebt.

verdrongen, en zich tot de heerschende Orthographie der Natie verheven had. „ Het onderscheid,” zegt hij, en deeze Inleiding dagtekent van niet vroeger dan 1799, „ het onderscheid der „ hard- en zacht-lange *e* en *o* is in de schrijftaal „ genoegzaam niet meer gekend.” Maar is dan de wederinvoerman de Etymologische spelling niet in der daad, gelijk zich reeds iemand vóór mij heeft uitgedrukt: een stelsel uit de oudheid opdelen, 't geen de taalbeschaaving der achtiende eeuw verworpen had?

Hoe moet ik daarēnboven een gevoelen beoordeelen, bij welk het noodig is eene Verhandeling te voegen over niet minder dan 27 twijfelachtige woorden ten opzicht der enkele en dubbele *e*, en even zoo veele omtrent de enkele of dubbele *o*? Dan ziet men eens de Moedertaalen, wier gezag hier in 't geheel geächt wordt, voor het gebruik der goede Schrijvers en voor de uitspraak te moeten onderdoen, met elkander in onēenigheid; dan wederōm die goede Schrijvers onderling, of ook wel met zich zelve; dan strijdt de Rotterdamse uitspraak met de Zeeuwse; dan weder heerschen aan de oevers van Maas en Schelde zoo wel de éēne als de andere tongval.

Maar eene tegenwerping tegen deezen schrijftant, die mij nog van meer gewigt voorkomt, is die: dat de grondslagen, op welken hij rust, te veel bewijzen, en daar door het gebouw dat zij moesten

ten

ten schooren, doen wankelen. Immers, zo er in de uitspraak een wezentlijk verschil is tusfchen *deelen* en *steelen*, gelijk gij het eerste om die reden met twee, en het laatste slechts met eene enkele *e* schrijft, zoo is er ook buiten alle tegenspraak het zelfde onderscheid in *hij deelt* en *hij steelt*; zo het tusfchen *hoopen* en *koopen* is, waar van gij het laatste met eene dubbele, het eerste, in *spereare*, met ééne *o* schrijft, zoo is het buiten twijffel ook in *hij hoopt* en *hij koopt*: en hier in evenwel is uwe spelling zich zelve volkomen ongelijk, daar noch gij, Hooggeleerde Heer, noch iemand der geenen die met u instemmen, een oogenblik zult aarzelen, om aan *hij deelt* en *hij steelt*, *hij hoopt* en *hij koopt*, dezelfde letteren toe te staan.

Nog sterker, indien mogelijk, sehijnt mij die andere tegenwerping, dat men in de woorden *belegeren*, *leveren* en zoo veel anderen, zich niet bedenkt, om de twee eerste Syllabes met eene enkele *e* te schrijven, waarvan de klank evenwel in beiden zoo hemelsbreed verschilt: gelijk ook in de laatste lettergreepen van *ezel* en van *gezel*: terwijl men het zich bijna tot eene gewetenszwaarigheid maakt, om het voor duizenden onhoorbaar onderscheid, dat er in de woorden van *leeken* en van *steeken* zou kunnen opgemerkt worden, op verschillende wijzen uit te drukken. Even eens wordt de groote ongelijkheid der *o* in *dof* en in *lof* in de schrijfwijz voorbijgezien, terwijl men in *hoo-*
ren,

ven en in *flooren*, voor het eerste woord de dubbele, voor het laatste de enkele Vocaal, als een onontbeerlijk behoefte vordert.

Geen Dichter zal in twijffel staan, of hij alle die woorden, die gij op 't eind eener Syllabe door enkele of dubbele Vocaalen wilt onderscheiden hebben, tot zijne rijmen door elkaar mag bezigen: maar zult gij u even eens veroorlooven, om *regeren* (regeeren) op *legeren*, *laveren* (laveeren) op *daveren*, *vervelen* (verveelen) op *wervelen* te doen rijmen, terwijl hier evenwel beiderlei woorden, naar uwe spelling, volmaakt, op de eerste na, dezelfde letteren aanbieden?

Laaten wij tog, Wel Ed. Heer, in de Taalkunde, zoo wel als in de Zedekunde, niet al te regtvaardig willen zijn, maar ons liever van die kleine angstvalligheden ontdoen, bij welke het onmogelijk is, in zaaken van onëindig meer gewigt, zich zelve steeds gelijk te blijven. Laaten wij alle deze *acoustische* verfijningen voor de Zang- en Toonkunst overlaaten, waarde scherpete gehoor-zenuw voor iederen wanklank fiddert, en onder hondert Instrumenten de verstemming eenes enkelen, gelijk onder hondert keelen den valschen toon eener enkele onderscheidt. De menschelijke spraak, verschildend bij ieder ondeelbaaren, verschildend wederom van dorp tot dorp en van stad tot stad, kan zich door regelen van zulk eene strengheid onmogelijk laten binden. Want ik herzeg

B

het

het nogmaals: het oorspronkelijk onderscheid der tweërlei uitspraaken ten opzicht van die woorden, die gij beweert, dat met de enkele of dubbele *e* en *o* zullen gespeld worden, bestaat niet meer in ver het grootste gedeelte onzer Republicq; het ontdekt zich slechts nog, volgens uwe eigen verzekering, in Zeeland, en te Rotterdam met den Maaskant, en ten opzicht der *e* ook te Groningen; elders zijn er slechts hier en daar de voetspooren van overgebleeven (*a*). In der daad, zo ooit dit onderscheid

over

(*a*) Ook de Hr. WEILAND vindt zich gedwongen te belijden, dat men, tusschen Noordholland en den Rijn, niets anders kent dan de zachtlange *e* en *o*: hoewel hij te vooren verzekerd had, dat men het onderscheid der beiderlei uitspraaken op het platte land standvastig in acht nam, en dat men het in de meeste gewesten, en zelfs in de meeste steden van ons Vaderland, ook in het spreken, vrij duidelijk opmerkte, schoon het zich niet overal op dezelfde wijze openbaarde. Dit laatste, indien al het eerste eens letterlijk moest opgevat worden, voor het tegendeel van welk evenwel die belijdenis zelve pleit, neem ik in mijn voordeel aan: want zo die hardlange *e* en *o* zich in de verschillende gedeelten deezer Republicq zoo verschillend doen hooren, zoo is er althans geen reden, om ze door de geheele Natie met dezelfde verdubbeling der Vocaal te laten uitdrukken: te meer, daar het Amsterdamsche Gemeen en de Friesen juist in die woorden, die wij genoodigd worden met twee *ee*'s te schrijven, de *ie* gebruiken, die in de grondtaalen het kenmerk van zulke woorden is, welke voortaan slechts met de enkele *e* zullen gespeld worden. Gouda

noemt

over den geheelen Landäart verneembaar gheheerscht heeft, is het thans tot niets meer dan een Provincialismus of een plaatselijk *Patois* geworden. Bezoeke in ver het aanzienlijkste gedeelte van ons Vaderland, en inzonderheid in het door Weetenschappen; en ook door Taalkennis zoo bloeiende Holland, wiens spraak gij zelf (bl. 201) als de algemeen gewordenen, en als ten grondslage der spelling aangenomene beschouwt: bezoeke hier alle plaatsen, in welke, in 't openbaar, en niet met die verbasteringen, die de dagelijksche samenleving, ook onder beschaafde lieden, toelaat, het woord

ge

noemt verder de Hr. WEILAND in 't bijzonder op, als eene plaats, waar de Diphthongus *ao* of *au* zich duidelijk in die toonen doet verneemen, die de verdubbeling der *e* vereischen; doch te Rotterdam, voegt hij er bij, bespeurt men het onderscheid, zoo wel in *e* als *o*; onder lieden van allerlei rang. Aan een' Man, die in deeze stad het Leeraarämbt bekleedt, zoude het moeijelijk vallen dit te willen betwisten. Ik zelf intuschen heb van mijn zevende tot mijn dertiende jaar, en dus in eene leeftijd, in welken het oor nog meer ontvangbaar is voor toonen, dan daarna, en de tong nog vatbaarder voor nieuwe bewegingen, Rotterdam bewoond; de eerste helft van deezen tijd heb ik zelfs in de openbare scholen doorgebracht, en hier met kinderen van allerlei standen verkeerde; en met dat al verklaar ik gaarne, dat beide mijn oor en mijn tong, mischien reeds door het vroeger Haagse onderwijs onverbeterlijk bedorven, dit zoo weinig opgemerkt, als er door geleerd hebben:

gevoerd wordt; bezoek vervolgens ook de gezelftrappen van menschen, die eenigermaate boven den burgerstaat verheven zijn: en ik bid u, waar is dit onderscheid verneembaar? Van welken Predikstoel wordt tog de *o* in *gelooven* anders dan die in *hoopen* uitgedrukt? Waar wordt aan het eerste woord de klank van het Fransche *au* gegeven, terwijl men in het laatste ons *o* blijft behouden? Waar wordt in *teken* de *e* anders uitgesproken dan in *deken* of *bezweken*; en de klank der Fransche *ai* aan het eerste dier woorden, onze zachtlange *e* daar en tegen aan de twee laatste gegeven? De Batie kan in dit land den roem van zuiverheid van Taal over 't algemeen niet wegdraagen; maar het Tooneel, aan welk de Natie al van ouds zoo veel arbeid besteed heeft: het Tooneel, 't welk oorspronkelijk zijn bestaan onder ons aan de Taalbeschaaveren heeft dank te weeten, mag in dit opzicht voor mij spreken; en laat het door eene ZIESENIS beflist worden, wanneer zij, als *Ladij Macbeth*, de bloedvlekken niet van de hand kan wischen, of wanneer zij, als *Phædra*, worstelt tegen verboodene liefde: of zij er dan aan denkt, om haare *o's* en *e's* in woorden, die in 't Moefogothisch en de overige Moedertaalen een' Diphthongus hebben, als de *au's* en *ai's* der Franschen te doen klinken, ja of zij ooit er een' anderen toon aangeeft, dan aan die *e's* en *a's*, die gij niet goed vindt te verdubbelen. Al wat er in de Dichterlijke en Letterkundige Genootschappen in dit Gewest, wier
aan-

aantal zoo aanmerkelijk is , wordt gelezen
 of voorgedraagen , om nu de Staats- en an-
 dere Vergaderingen met stilzwijgen voorbij te
 gaan , bekrachtigt insgelijks mijn gezegde ; en
 toen gij ons onlangs , Hoog Geleerde Heer ,
 die schoone Vertaaling uit de Iliade hebt me-
 dedeeld , twijffel ik grootelijks , of iemand
 uwer Toehoorderen zoo scherp een oor gehad
 heeft , om het verschil der uitspraak te voelen ; ik
 twyffel zelfs of uwe eigene lippen het ons gepoogd
 hebben te doen verneemen . Dit weet ik stellig ,
 dat duizenden onzer Landsgenooten uit allerlei stree-
 ken van ons Vaderland , en die vooräl onder dezelveu ,
 die eene beschaafde opvoeding genooten hebben , u
 volmondig verklaren zullen het onderscheid nimmer
 bespeurd te hebben . Ik althans , wanneer ik u , bl.
 128 , hoor vraagen : „ Wie erkent niet , dat de
 lange e in eenige woorden van beide soorten , die
 gij opnoemt , een' geheel anderen klank heeft ? ” zie
 mij genoodzaakt , met de schaamte in het aange-
 zigt te antwoorden : Helaas , ik ben die man ! —
 Maar is het dan , Wel Ed. Heer , is het uit den
 boeren- en geringeren burgerstand , dat wij onze
 spelling zullen opmaaken ? Zal , het geen tot een
 Provincialismus of plaatselijk *Patois* geworden is , al
 kwam het dan met onze oorspronkelijke uitspraak
 over een : zal een verschil van toon , dat bijna door nie-
 mand meer geschift kan worden , de regel van ons
 schrijven worden ? Dien zelfden toon van *au* , die te

Rotterdam en in Zeeland aan de hardlange *o* gegeven wordt, ontvangt in Gelderland de *a*; en dien zelfden toon van *ai*, die aan de hardlange *e* in de genoemde streken te heurt valt, ontvangt op het platte land in Rhijnland en elders op nieuw de *a*; en welk stelsel van Orthographie is er tog tegen bestand, om al wat het Gemeen zich in iedere plaats veroorlooft, in zijn' Regelen-voorraad op te nemen? Doch wat behoef ik dit langer aan te dringen? „Rigt u in het schrijven,” dit zijn uwe eigene woorden (bl. 18.) „naar de zuiverste en meest beschaafde uitspraak”, waar onder gij ook buiten twijffel die verstaan zult, die op alle openlijke plaatsen eenstemmig gebruikt wordt; en ik verëenig mij voor 't overige gaarne met de wijze, op welke gij op de volgende bladzijde die stelling ontwikkelt.

Dan, op dat het nog duidelijker blijken zou, dat in ver het grootste en aanzienlijkste gedeelte van ons Vaderland het onderscheid, dat u en anderen Taalkenners behaagt, verdweenen zij, heb ik mij de moeite gegeven, uit uw onlangs uitgekomen Woordenboek, de voornaamste woorden, waar het in te pas komt, meest volgens den Rijm bijelkaar te zamelen; ik zal dezelve hier onder plaatsen; doch, om alle voor- of tegen-ingenomenheid te verhoeden, volgens de Analogische spelwijze, die met den klank in geen verbinding staat; slechts onder aan de bladzijde zal ik het Nummer dier woorden aanduiden, in welke het Etymologisch stel-

stelsel de *e* en *o* wil verdubbeld hebben; en dan durf ik het gerustelijk afvraagen aan die alle onder mijne landgenooten, die niet opzettelijk hun werk van den oorsprong en de beëffening hunner Moedertaal hebben gemaakt, zelfs mogelijk aan veelen van de Maaszijde, of hun oor zich sijn genoeg voele, om doorgaans onderscheid tusschen die tweederlei soort van Toonen te verneemen. Eenige vluchtige aanmerkingen, die meest het Hoogduitsch betreffen, en het veelal willekeurige der vermaagschapte taalen in dit opzicht zullen doen zien, zal ik er tevens bijvoegen.

ED of *EED*.

1 *Besteeden*, 2 *gegleeden*, 3 *smeden* (van *smid*), 4 *smeeden* (het werkwoord) 5 *kneeden*, 6 *deeden*, 7 *sneeden*, 8 *rede*, 9 *reden*, 10 *overreeden*, 11 *sbreeden*, 12 *alrede*, 13 *kleeden*, 14 *ledigen*, 15 *beleedigen*, 16 *leden* (van *lid*) 17 *geleeden*, 18 *beneden*, 19 *bereeden*, 20 *teder*, 21 *Weduwe*, 22 *verbreeden*, 23 *gereeder*, 24 *eeden*, 25 *mede*, 26 *vermeeden*, 27 *reeden* (toerusten), 28 *schede*, 29 *vede*, 30 *veder*, 31 *verdedigen*, 32 *veredelen*, 33 *vrede*, 34 *weedom*, 35 *wreeder*, 36 *zede*, 37 *Zweden*, 38 *Zweeden* (van een *Zweed*). (a).

EG

(a) Twee *ee*'s hebben onder deeze woorden volgens de *Etymol. Glossary*: No. 12, 13, 15, 20, 22, 24, 27, 28, 29,

EG. of EEG

1 Gereegen, 2 geseegen, 3 veegen, 4 kreegen, 5 geseegen, 6 wegen (van weg), 7 weegen (van ik weeg), 8 belegen, 9 beweegen, 10 deegen (van deeg) 11 gezeegen, 12 egel, 13 geneegen, 14 legeren, 15 regel, 16 tegel, 17 tegen, 18 veege (van veeg) 19 zegelen, 20 zegenen, 21 zweegen, 22 pleegen, (a).

EK of EEK

1 Breeken, 2 keeken, 3 gestreeken, 4 tekenen, 5 rekenen, 6 seeken, 7 kweeken, 8 preeken, 9 spreekken, 10 geweeken, 11 smeeken, 12 weeken (van een week) 13 weeken (zacht maaken), 14 Apotheker, 15 beeken, 16 ik beken, 17 blaeken, 18 geleecken, 19 leeken, (van een' leek), 20 pekkel, 21 verbleeken, 22 wreeken, 23 zeker, 24 beker (b).

EL of EEL

1 Bevelen (van bevel), 2 beveelen (van ik beveel),
3 dee-

§1, 34, en 35. In het Hoogd, heeft *Fede* (*vede* of *rete*) niet alleen geen *ei*, maar men schrijft het zelfs doorgaans zonder *k* na de *e*; waarom dan in 't Nederd. aan *Vede* twee *ees*, aan *veder* daar en tegen maar ééne gegeven? Ook het woord van *Wehe* in 't Hoogd., en nog veel minder *zart* hebben iets met de *ei* gemeen; en *wedom* evenwel en *teder* neemmen beide de verdubbelde *ee* bij u aan.

(a) Met 2 *ee*'s No. 10 en 18. *Geneegen* is in 't Hoogd. *geneigt*; en gij schrijft het echter slechts, niet tegenstaande dien Diphthongus, met ééne *e*.

(b) Met 2 *ee*'s, No. 4, 7, 11, 13, 17 en 21.

3 *deelen*, 4 *teelen*, 5 *abeelen*, 6 *steelen*, 7 *kasteelen*, 8 *streeelen*, 9 *speelen*, 10 *heelen* (verbergen), 11 *heelen* (gezond maaken), 12 *kameelen*, 13 *Capiteelen*, 14 *keelen*, 15 *krakeelen*, 16 *kweelen*, 17 *lelie*, 18 *platteelen*, 19 *prieelen*, 20 *scheelen*, (VOOR *schedelen*) 21 *scheeler*, 22 *veelen*, 23 *welig*, 24 *sooneelen*, 25 *gareelen*, 26 *geele*, 27 *gheele* (a).

EM of EEM

1 *Neemen*, 2 *feemen*, 3 *femelen*, 4 *gemelijk*, 5 *leemen*, 6 *schemeren*, 7 *wemelen*, 8 *wremelen*, 9 *zevrielen*, 10 *zwemmen*, 11 *hemelen* (b).

EN of EEN

1 *Gescheenen*, 2 *scheenen* (van *eene schein*), 3 *leenen* (voor *leunen*), 4 *leenen* (voor *uitleenen*), 5 *Weenen* (de stad), 6 *wenen* (van *ik ween*), 7 *gemeener*, 8 *alleenig*, 9 *steenen*, 10 *beenen*, 11 *bepeenen*, 12 *eene*, 13 *geene* (*aucun*) 14 *geene* (*deezee en geene*) 15 *Fenix*, 16 *lenigh*, 17 *menig*, 18 *pee-*

(a) Met 2 *ee's* No. 3, 5, 7, 8, 11, 12, 13, 15, 18, 19, 20, 24, 25, 27. *Bevelen*, en het werkwoord *beveelen* hebben in 't Hoogd. beide, zoo wel als *steelen*, de *h* achter de *e*, dat is de verdubbelde Vocaal, die gij in *wehe* hebt doen gelden, en hier niet toelaat. Wat heeft daarentegen *kasteelen*, 't welk zoo zichtbaar van *Castellum* afkomt, met een' Diphthongus gemeen, om hies de Vocaal te doen verdubbelen?

(b) Met 2 *ee's* No. 2, 5, en 10.

peenen, 19 speenen, 20 teenen, 21 veenen; 22 vervee-
meenen, 23 zenuw (a).

EP of EEP

1 Greepen, 2 kneepen, 3 sleepen, 4 zweepen, 5
neepen, 6 dweepen, 7 peper, 8 zeepen, 9 leeper,
10 lepel, 11 reepen, 12 schepen, 13 streepen (b).

ER of EER

1 Leeren, 2 smeeren, 3 zweeren, 4 keeren, 5
scheeren, 6 weeren, 7 Heeren, 8 heeren (of heiren)
9 beeren, 10 begeeren, 11 bezeeren, 12 deeren, 13
eeren, 14 meeren (of meiren), 15 vermeerden, 16
peeren, 17 speeren, 18 verteeren, 19 regeeren en
meer woorden van den zelfden aart, die eene vreem-
de afkomst hebben, 20 verheeren, 21 waardeeren,
22 klistereeren (c).

ES

(a) Met 2 ee's No. 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12,
13, 20, 21, 22. Waarüm krijgt hier de stad Weenen,
in 't Hoogd. Wien, 2 Vocaalen, daar scheenen (schie-
nen) er met ééne wordt afgezet? en weenen (wei-
nen) er natuurlijk wegens zijn' Diphthongus 2 bekooft?
Aan reenen geeft gij er ook 2; die in 't Hoogd. die
zehe heeten, daar beveelen (befehlen) er tog maar ééne
verkreegen had.

(b) Met 2 ee's No. 4, 6, 8, 9, 11. Aan streepen
staat gij maar ééne Vocaaltoe, daar het Hoogd. streifen
den Diphthongus heeft.

(c) Met 2 ee's No. 1, 4, 7, 9, 10, 11, 13, 15, 20.
Hier geeft gij aan verscheiden woorden, die in 't Hoogd.
de eh hebben, gelijk lehren, kehren enz. de 2 ee's, daaren-

ES en EZ of EES en EEZ

1 Geesfelen, 2 heescher, 3 preezen, 4 weezen,
 (van wijzen en zijn) 5 leezen, 6 ezal, 7 geneezen,
 8 peezen, 9 gereezen, 10 weezen (van een wees) 11
 Wezel, 12 meezen (van mees), 13 vreezen (a).

ET of EET

1 Beeten (de wortel), 2 heeten (van ik beet), 3
 snee-

tegen aan *schwören*, waar in zich mede een Diphthongus vertoont, er maar eene, gelijk ook aan *verheeren*, dat in 't Hoogd., even eens als ik het nu heb uitgedrukt, geschreeven wordt. Zo ooit de zachtlange *e* zich duidelijk laat hooren, is het in *Heeren* (*domini*); en zo ooit de Fr. *ai* of de griekfche *η* verneembaar is, is het in *heeren* en *meeren* (*heiren* en *meiren*), gelijk zelfs de beiderlei fchrijfaart uitwijst; en echter verkiest gij in het eerfte, dat in 't Hoogd. zonder Diphthongus slechts *Herr* geschreeven wordt, 2 Vocaalen, in het laafte daar en tegen, dat in die zelfde taal 2 *ee's* vertoont, er slechts eene enkele. Nergens ituit mij de Vocaal-verftekeling meer, dan in den onbepaalden tijd der werkwoorden, die van een' Latijnfchen Infinitivus afftammen, vooral wanneer hier, gelijk in *regere*, de *penultima* kort is; en het valt moeilijck, wanneer men dit *regeren* met ééne *e* gefchreeven ziet, voor ieder die Latijn verftaat, niet op de eerfte Syllabe te leunen.

(a) Met 2 *ee's* No. 1 (dat hier met ééne *f* gefchreeven wordt; in 't Hoogd. is echter *geifel* *gijzelaar* en *geifel* *geesfel*), 10, 12, 13. *Heesch* heeft in het Hoogd. *heisch*: waarom verdubbelt gij dan in *heescher* de vocaal niet? Behalven dat, als men *hescher* gefchreeven ziet, weet men nauwelijcks, of men op de *e* dan op de *s* moet leunen.

smeeten, 4 *steeten*, 5 *weeten*, 6 *kreeten*, 7 *eeten*,
8 *zetel*, 9 *heeter*, 10 *heeten*, 11 *kweeten*, 12 *splee-*
ten, 13 *zweeten*, 14 *meeten*, 15 *reeten*, 16 *beze-*
ten, 17 *netel*, 18 *planeeten*, 19 *profeeten* (a).

EV of EEV

1 *Bleeven*, 2 *dreeven*, 3 *geeven*, 4 *schreeven*, 5
weeven, 6 *kleeven*, 7 *streeven*, 8 *wreeven*, 9 *bée-*
ven, 10 *leeven*, 11 *nevel*, 12 *benevens*, 13 *bever*,
14 *keeven*, 15 *Neeven*, 16 *gereeven*, 17 *scheever*,
18 *steeven*, 19 *teeven*, 20 *zeveren*, 21 *zeven*, 22
eweeven, 23 *evenaar* (b).

OD of OOD

1 *Geboden* (van *gebod*), 2 *gebooden* (van *ik ge-*
bood), 3 *nooden*, 4 *blooder*, 5 *brooden*, 6 *dooden*,
7 *gezooden*, 8 *Jooden*, 9 *looden*, 10 *rooder*, 11
snoode (c).

OG of OOG

1 *Gespoogen*, 2 *verhoogen*, 3 *droogen*, 4 *vloogen*,
5 *gewoogen*, 6 *oogen*, 7 *zoogen*, 8 *bedroogen*, 9
gelooogen, 10 *betoogen*, 11 *poogen*, 12 *boogen*,
13 *gedoogen*, 14 *ingetoogen* (d).

OK

(a) Met 2 *ee's* No. 1, 9, 10, 13.

(b) Met 2 *ee's* No. 17 en 20. *Scheever*, 't welk gij
met 2 *ee's* schrijft, heeft echter in 't Hoogd. *schiefer*, even
gelijk *zeven*, en *bleeven*, dat gij met ééne spelt, *sieben*,
en *blieben* &c. Hier in ontdekt zich wederom eene tegen-
strijdigheid, en eene afwijking van den algemeenen regel.

(c) Met 2 *oo's* No. 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11.

(d) Met 2 *oo's* No. 2, 3, 6, 10, 13. In 't Hoogd. zijn
hoe

OK of OOK

1 *Snooken*, 2 *stookten*, 3 *strooken*, 4 *gestoken*,
5 *gesproken*, 6 *kookten*, 7 *beloken*, 8 *rooken* (van
ik rook), 9 *rooken* (van *ruiken*) 10 *gebroken* (a).

OL of OOL

1 *Gestolen*, 2 *doolen*, 3 *fiolen*, 4 *koolen* (een
groente) 5 *koolen* (vuur-kool) 6 *olijk*, 7 *Polen* (het
land) 8 *Poolen* (het meervoud van een' *Pool*) 9
Schoolen, 10 *zoolen*, 11 *kamizoolen* (b).

OM of OOM

1 *Stroomen*, 2 *zoomen*, 3 *betoomen*, 4 *boomen*,
5 *komen*, 6 *droomen*, 7 *roomen* (van *room*), 8 *Ro-
men* (de stad), 9 *Oomen*, 10 *schroomen*, 11 *vroo-
men*, 12 *zomer* (c).

ON

het meest de Diphthongusfen *au* en *oe*, die gij in 't Né-
derd. op 2 *oo*'s overbrengt: maar waaröm niet *gespoogen*,
dat in die taal dan Diphthongus *ei* of *ey* vertoont, insge-
lijks onder die Clasfe begreepen? en waaröm daarente-
gen aan *droogen* (*strockenen*) de beide Vocaalen gefchon-
ken? Moeten in *betoogen* en *ingetoogen* ook wel in der daad
de twee laatste Syllabes verschillend gespeld worden?

(a) Met 2 *oo*'s No. 3, en 8.

(b) Met 2 *oo*'s No. 4, 6. De *h* in 't Hoogd. achter
de *o* in verscheiden woorden, gelijk in *gestohlen*, *kohle*
(vuurkool) doet u de Vocaal niet verdubbelen; daarente-
gen verdubbelt gij haar in *kool* (groente): welk nog-
thans in 't Hoogd. ten opzicht der beide schrijfwijzen geen
verschil maakt.

(c) Met 2 *oo*'s No. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 9. Hier we-
derom geeft de Hoogd. *oh* in *strohm*, en de *au* in *zaum*,

bij

ON en OON

1 Troonen, 2 kroonen, 3 beloonen, 4 betoonen, 5 bewoonen, 6 gewooner, 7 koonen, 8 loonen, 9 patroonen, 10 verschoonen, 11 zoonen (a).

OP en OOP

1 Knoopen, 2 kroopen, 3 loopen, 4 hoopen (op-hoopen), 5 hoopen (sperare) 6 koopen, 7 noopen, 8 floopen (van sluipen), 9 sloopen (verdelgen), 10 droopen, 11 zoopen, 12 stroopen, 13 doopen, 14 open, 15 sloopen (b).

OR en OOR

1 Behooren, 2 gevrooren, 3 hooren, 4 spooren, 5 schooren, 6 gezworen, 7 schooren, 8 ooren, 9 bekooren, 10 booren, 11 goore, 12 vooren, 13 kantooren, 14 kastooren, 15 kwispedooren, 16 Mooren, 17 smooren, 18 vore, 19 stooren (c).

OT

bij u ter verdubbeling in *stroomen* en *toomen* dezelfde aanleiding, daar gij even te vooren de *oh* in *gestolen* en *koolen* niet had goedgevonden te verdubbelen.

(a) Met 2 *oo's* No. 1, 2, 3, 4, 7, 8, 10. *Troonen* en *kroonen* hebben in 't Hoogd. maar eent enkele *o* zonder *h*; bij u 2 *oo's*. *Beloonen* en *bewoonen* worden in die taal beide met *oh* geschreeven; bij u het eerste met twee, het laatste met ééne *o*. In *Zoonen* is zelfs het Hoogd. *o* of *oe* voor u ter verdubbeling niet genoegzaam.

(b) Met 2 *oo's* No. 1, 3, 4, 6, 9, 12, 13, 15.

(c) Met 2 *oo's* No. 1, 3, 8, 11 en 16. Waarom heeft hier *stooren* (*Stühren*) niet zoo wel 2 *oo's*, als

OF en OOT

1 Flooten, 2 gestooten, 3 gevlooten, 4 schooten, 5 nooten, 6 gesnooten, 7 gesflooten, 8 gooten, 9 pooten (van een' poot), 10 pooten (planten), 11 genooten (van hij genoot) 12 genooten (van een' genoot), 13 begrooten, 14 blooter, 15 booten, 16 bater, 17 kooten, 18 krooten, 19 loten (van een lot), 20 looten (van ik loot), 21 mooten, 22 spooten, 23 slooten (van eene sloot), 24 sloten (van slot) 25 schootten (van schoot, gremium) (a).

OV en OOV

1 Gestooven, 2 geschooven, 3 klooven, 4 schooven, 5 vergroven, 6 stooven, 7 berooven, 8 toveren, 9 verdoveren, 10 doover, 11 gelooven. 12 gesnooven, 13 lover, 14 looven, 15 slooven (van ik sloof), 16 slooven (van eene sloof), 17 hovaardig, 18 belooven (b).

OZ

behooren en ooren, die behören en öhre in 't Hoogd. leveren?

(a) Met 2 oo's No. 2, 9, 12, 13, 14, 15, 21, 23, 25. Hier worden *gestooten* en *genooten* (het meervoud van een' genoot) door u met 2 oo's gespeld: daar gij *genooten* (van ik geniet) en *loten* (van lot) met eene enkele schrijft. 't Hoogd. kent in de 3 eerste deezzer woorden nothans alleen de enkele o, door 2 ss gevolgd, en in *loten* 2 oo's. *Sloten* (van slot) dat *schlöser* heeft, zou moeten verdubbeld worden, en gij laet het echter enkel.

(b) Met 2 oo's No. 7, 8, 10, 11, 13, 15, 17. *Snooven* en *gesnooven*, dat in 't Hoogd. *schnauben* heeft, moest

OZ en OÖZ

1 *Ploozen*, 2 *amptelbozen*, 3 *bloozen*, 4 *broozer*;
 5 *boozer*, 6 *flamboozen*, 7 *hoozen* (van *hoos*, eene wa-
 terhoos), 8 *hoozen* (van *hoos*, eene kous), 9 *roo-
 zen*, 10 *verpoozen*, 11 *voozer*, 12 *loozer* (a).

En mag ik u nu, WelEd Heer, na deeze ver-
 drietige vergelijking, nog eindelijk afvraagen: Wat
 wint gij bij uwen schrijfaart? en wat zal er het
 gevolg van zijn? Wat wint gij er bij? Hij brengt
 u geen enkel voordeel, dan dat gij toevallig een-
 nige woorden, waarvan er een gedeelte (bl. 132) door
 u verzameld zijn, en die anders op dezelfde wijs
 zouden moeten gespeld worden, van elkander on-
 derscheidt: terwijl het vervolg zal leeren, dat niet
 alleen het Analogische stelsel er veel meerderen
 weet verschillend te kenmerken; maar wel in 't
 bijzonder dezulken, die niet door eenig toeval,
 maar uit den aart der spraake zelve op tweeërlei
 wijzen moeten geschreeven worden. Dat men
 door uw stelsel tot den oorsprong der taal terug
 gebracht worde, kan voor het gros van onze lands-
 lia-

moest ten minsten twe dubbele Vocaal vertoonen, die
 gij evenwel aan dit woord ontzegt; *hovaardig* daar en
 tegen, dat *hoffärtig* heeft, zou er maar eene enkele ver-
 eischten. Hebben ook *gelooven* en *belooven* niet te veel
 verwantschap met elkaar, om in 't eene woord 2 Vocaal-
 len, in het andere maar één toe te laten, schoon het
 laatste in 't Hoogd. in geen gebruik meer is?

(a) Met 2 oo's: No. 2, 5, 7, 10, 11 en 12.

lieden zeer onverschillig zijn: terwijl zulken, die het Nederduitsch in den grond willen leeren kennen, en uit de bronnen zelve begeeren te scheppen, dit helpmiddel niet behoeven. Maar daarentegen, wat zal er het gevolg van zijn? Juist, Wel Ed. Heer, het tegendeel van 't geen gij er u van voorstelt. Het Etymologisch beginfel is uit zijne natuurgeschiedt, om de eenpaarigheid van spelling zoo goed als onmogelijk te maaken. Het oor van *g* uit de *to*, aan het verschil der harden zachtlange *e* en *o* niet meer gewoon, en zoo veel verscheidenheid in het verdubbelen der Voacaalen in de beste Schrijvers aantreffende, zal geen' regel meer op het papier kunnen zetten, zonder tot een Woordenboek, waarin uwe spelling gevolgd is, de toevlucht te neemen. Dit zal mogelijk door zulken nog wel geschieden, die lust hebben, om tot eene vaste schrijfwijz in dit opzicht te geraaken. Maar durft gij u dit van den grooten hoop belooven? zal deeze zich den tijd daar toe vergunnen? Deeze derhalven, geen' anderen regel kennende, dan de voorbeelden, die hij zich van tijd tot tijd uit sommige gedrukte Werken zelf heeft opgelezen, zal natuurlijker wijze de twee gevoelens onder elkaar verwarren; en ik zoude durven verzekeren, dat ik reeds, sedert een jaar, onder de geen, die van het Analogisch gevoelen afwijken, meer ongelijkvormigheid met zich zelve, en meer fouten, tegen uwe

regelen begaan, beseurd heb, dan ooit te vooren geschiedde; en die slechts het woord van *teken* en een paar andere, die zich wat dikwijls herhaalen, met eene dubbele Vocaal heeft uitgedrukt, meent thans een speller van het eerste soort te zijn, indien hij aan alle overige slechts eene enkele toestaat. Het telkens terugkeerende *verdelen* en *beledigen* moge hier van tot een voorbeeld verstreken.

Doch ik meen genoeg over de Etymologische Vocaal-verdubbeling of verênkeling gezegd te hebben, en ten vollen te hebben aangewezen, dat, daar zij steunt op eên verschil der tweeërlei soort van woorden in de grondtaalen, 't geen de minsten onzer vroegste Schrijveren gekend hebben, 't geen hier te lande nooit algemeen, althans door geen uitgestrekt tijdperk, gevolgd is; 't geen zeer verëerenswaardigen onder de nieuwere verworpen hebben; waarvan de overblijffelen in de uitspraak van ver het grootste en beschaafde gedeelte der Natie verlooren zijn gegaan; dat veel onzekerheden in zijn wezen aanbiedt, en aan geen geringe zwaarigheden onderworpen is in de invoering; 't geen te veel, en daar door in der daad te weinig bewijst; en 't geen nauwelijks eenig voordeel zou opleveren, wanneer het algemeen wierdt: dat, zeg ik, deeze Etymologische wijze van de Vocaalen al of niet te verdubbelen, slechts moeilijk tot een' regel van Nationaale spelling kan verheven worden.

Van ééne zaak evenwel kan ik mij hier niet ont-

onthouden: van naamtelijk, tot het wederleggen van uwe stelling, hier nog een groot gedeelte van uwen schoonen Paragraaph over de Afleiding neêr te schrijven; en moge dit tevens tot overgang van het Etymologifche naar het Analogifche gevoelen strekken, ten voordeele van welk ik bijna al wat gij over die stof geredeneerd hebt, zou durven inroepen.

Zoo zegt gij, bl. 31. *fg.* „ Het onbepaalde vol-
 „ gen van dezelve (de Afleiding) komt ons onmo-
 „ gelijk, nutteloos, en onraadzaam voor. *Onmo-*
 „ *gelijk*, om dat de oorsprong van verscheidene
 „ woorden zoodanig in het duistere ligt, dat het
 „ hoogst bezwaarlijk, zoo niet ondoenlijk is, dien
 „ op te sporen. — *Nutteloos.* — Immers zijn
 „ doorgaans in eene taal vele woorden voor-
 „ handen, welker oorsprong niet dan aan opzet-
 „ telijke Taal-beoefenaars bekend kan zijn, om dat
 „ de grondwoorden, waar van zij afgeleid, of de
 „ enkelvoudigen, uit welke zij zamengesteld zijn,
 „ reeds voor lang buiten gebruik waren, ja niet zel-
 „ den zich alleen in oudere min bekende talen
 „ van dezelfde herkomst opdoen. — Wat nu
 „ kan het baten, dat men de spelling van zoo-
 „ danige woorden tot derzelve ware herkomst
 „ zoekte terug te brengen? Zal daar door de
 „ duidelijkheid en algemeene verstaanbaarheid wel
 „ iets bevorderd, de eigenlijke kracht en betee-
 „ kenis dier woorden eenigermate opgehelderd
 „ worden? Immers neen. Veel eer zal het fom-

„ wijlen gevaar loopen, dat daar door de duif-
 „ delijkheid benadeeld, de beteekenis der woor-
 „ den verdonkerd worde. — Wij hadden dus
 „ goede redenen, — om alleen de *naaste en zekere*
 „ *afleiding* ten rigtsnoer der spellinge te stellen.
 „ Hier door alleen wordt dit rigtsnoer algemeen
 „ bruikbaar en nuttig. — Immers moet de afscei-
 „ ding *zeker*, dat is voor ieder blijkbaar, en
 „ aan geenen twijfel onderhevig zijn, zal het volgen
 „ daarvan eenig nut, ter bevordering der duidelijk-
 „ heid, kunnen voortbrengen. En is het ook te dien
 „ einde niet volkomen genoegzaam, zoo men slechts
 „ de *naaste afleiding* der woorden in het oog hou-
 „ de? Zou het daar toe wel noodig zijn, dat
 „ men met zijne gedachten telkens tot den hoo-
 „ geren en méér afgelegenen oorsprong der woor-
 „ den opklim? Niemand, geloof ik, zal dit in
 „ goeden ernst willen staande houden. Ook is
 „ die opklimming tot de eerste herkomst der woor-
 „ den van de meerderheid der schrijvenden geens-
 „ zins te vergen, noch met eenigen grond te ver-
 „ wachten. En wat kan het baten regelen voor
 „ te schrijven, welker in acht neming voor ver-
 „ het grootste deel der Natie te lastig en be-
 „ zwaarlijk, ja geheel onmogelijk is? Gelijk de
 „ Taal ten gebruike niet van eenige weinigen,
 „ maar van een geheel volk geschikt is, zoo moe-
 „ ten de regelen, bij haar gebruik in acht te
 „ nemen, zoodanig zijn, dat derzelvev betrach-
 „ ting voor alle eenigzins geöefenden niet alleen
 „ vol-

„ volkomen doenlijk, maar ook het nut daarvan
 „ voor hun klaarblijkelijk zij. Immers, zoo dit
 „ laatste geene plaats hebbe, zal het eene geheel
 „ vruchteloze onderneming zijn, de opvolging
 „ van zekere voorschriften algemeen te willen
 „ maken, daar de groote meerderheid der Natie
 „ altijd standvastig zal weigeren, zich aan bepa-
 „ lingen te onderwerpen, waar van zij de nuttig-
 „ heid geenszins doorziet. — *Onraadzaam*, wan-
 „ neer afleiding en uitspraak met elkanderen als
 „ in tweestrijd komen, en voor het volgen der
 „ eerste geene overwegende redenen van blijkba-
 „ re nuttigheid pleiten. Immers, daar de regel:
 „ *Schrijf, zoo als gij spreekt*, — de eerste grond-
 „ wet der spelling is, door de Natuur zelve als
 „ 't ware ingesteld, en allen zich naar deze wet
 „ het liefst en gemakkelijkst schikken, zoo behoort
 „ men van dezelve zoo weinig mogelijk, en niet
 „ dan om gewigtige redenen, af te gaan. Wanneer
 „ door het volgen der uitspraak, dat is door de
 „ woorden zoodanig en met die klankteekenen te
 „ schrijven, welke bij eene ouverbasterde uitspraak
 „ gehoord worden, de duidelijkheid benadeeld
 „ wordt, en de eigentlijke kracht en natuur der
 „ woorden gevaar loopen van uit het oog verloren
 „ te worden, dan, ja dan, is er een goede en vol-
 „ doende grond voor handen, om, niet de uitspraak,
 „ maar de afleiding ten richtfnoer der spelling te
 „ nemen. Doch is daar en tegen het nadeel slechts
 C 3 „ schijn-

„ schijnbaar, het gevaar louter ingebeeld en hersen-
 „ schimmig, waaróm dan een rigtsnoer verlaten,
 „ 't welk door de natuur zelve wordt aan de hand
 „ gegeven, en waar aan allen zich zoo gewillig,
 „ en uit eigene beweging vast houden? — Nog in
 „ een ander opzigt kan de afleiding met de uit-
 „ spraak in tweestrijd komen, wanneer deze na-
 „ menlijk — eene letter ingelascht, of eene an-
 „ dere wil weggelaten hebben, welke de oor-
 „ sprong des woords of voor overtollig verklaart,
 „ of, nauw genomen, verëischt. Ook hier komt het
 „ mij onraadzaam voor, zich stiptelijk aan de aflei-
 „ ding te houden, wanneer men, zonder schennis
 „ der duidelijkheid, en verduistering van de betee-
 „ kenis der woorden, van dezelve kan afwijken,
 „ en de meerderheid der sprekenden en schrijven-
 „ den haar gezag weigert te erkennen. In de in-
 „ lasching eener letter althans, waarbij de we-
 „ zentlijke bestanddeelen des woords geheel be-
 „ waard blijven, zie ik volstrekt geene zwaarig-
 „ heid, mits het geschiede onder die bepalingen,
 „ welke wij boven, over de welluidenheid
 „ sprekende, hebben voorgesteld. De weglating
 „ eener letter moet schier eeniglijk bepaald blijven
 „ tot woorden, welke, door hunne schikking tot
 „ zeker bijzonder gebruik, van hunnen oorsprong
 „ geheel zijn afgeweken. — Eindelijk is het nauw
 „ en onbepaald volgen der afleidinge dan inzonder-
 „ heid onraadzaam, wanneer zulks niet geschieden
 kan,

„ kan, zonder tegen het algemeen erkend en aan-
 „ genomen gebruik aan te druifchen: iets, waar-
 „ van men zich nimmer eenig gewenscht gevolg
 „ beloven mag.” En, bladz. 49, de stof op nieuw
 weér opvattende, voegt gij er nog bij: „ De be-
 „ flifing omtrent dit laatste” (den strijd naament-
 „ lijk tusfchen Afleiding, en het befchaafde en aan-
 „ genaame der uitspraak) „ komt niet aan bijzon-
 „ dere perfonen toe, maar moet, naar het gevoe-
 „ len van de meerderheid der fprekenden en fchrij-
 „ venden, en uit de regelmaat (Analogie) der tale
 „ worden opgemaakt.”

Ik laat de toepafing van al wat ik hier uit uw
 Werk heb overgeboekt, op het gefchil, dat wij
 voeren, gaarne aan onze wederzijdsche Leezeren
 over; en begeef mij nu tot het ontwikkelen en
 betoogen van het Analogifch ftelfel der Vocaal-
 verdubbeling: want in geen geval eenige verdubbe-
 ling toe te laten, gelijk dit in een' ftrengen zin voor
 de uitspraak niet behoeven zou, wijkt te zeer van
 het gebruik af, om het zelfs te durven voorstel-
 len; en men zou er ook niet anders dan alle voor-
 deelen door misfen, die de Analogifche fchrijfwij-
 ze aanbiedt.

Ik zal dan kortelijk aantoonen :

- 1.) Ter regtvaerdiging van den naam, dien ik haar
 geef, dat zij volkomen op de Analogie der
 Taal gegrond is.
- 2.) Dat zij een aanmerkelijk getal woorden on-

derfcheit, welke de Taal zelve leert, dat met eene enkele of dubbele Vocaal moeten gefchreeven worden;

- 3.) En wel inzonderheid dezulken, die, uit het zelfde ftamwoord ontfprooten, twee verfchillende betekeniften hebben aangenomen.
- 4.) Dat zy grootelijks tot de fchoonheid der Taal medewerkt.
- 5.) Dat zij ten uiterften gefchikt is, om eene algemeene fpelling in te voeren.

Wat het eerste betreft, het is een der ftandvastigfte regels van het Nederduitsch, en die de minfte uitzonderingen lijdt, dat alle naamwoorden, wanneer zij in het meervoud, of zelfs in een' anderen naamval van het enkelvoud, verlengd worden, nimmer gedoogen, dat men, tevens met de bijvoeging van eene of meer letteren, ook de natuur zelve van 't woord aantaste, noch zijne wezentlijke beftanddeelen doe verminderen. Hoedanig ook die verlenging gefchiede, door de enkele *s*, door *en*, door *en* met den laaftten Consonant, door *eren*: altoos vindt men in *akkers*, *boeken*, *bellen*, *kinderen*, den geheelen *akker*, *het boek*, *de bel*, *het kind*, kortom den gantfchen wortelklank volledig terug (*a*); en zo eenige
en.

(*a*) De verandering van *f* in *v*. en *s* in *z*, (*duif*, *duiven*, *muis*, *muisen*,) die alleen om der weerdigheid wille is
in.

enkele woordtjes, gelijk *stad, lid, schip*, die *steden, leden, schepen* in 't meervoud geeven, hier, tevens met de Syllabe *heid*, welke zich in de woorden, die haar bezigen, in *heden* verändert, van afwijken; zoo is de reden deezer uitzondering in verschillende en gedeeltelijk verlorene wortelwoorden te zoeken. Maar zal men nu aan deezen zoo algemeenen regel die woorden alleen gaan onttrekken, die in het enkelvoud van twee Vocaalen voorzien zijn, welke op een' medeklinker stooten: een' medeklinker, die, in de verlenging, de eerste letter wordt van de volgende Syllabe? Onze geheele Taalschat kan niet dan de weinige uitzonderingen, waarvan ik zoo even gewaagd heb, opwijzen, in welke men bij de verlenging eene der oorspronkelijke letteren tegen eene andere mag verwisfelen: en ik zal intusfchen, om eenige seconden schrijvens of druppelen inkt te spaaren, en om dat de uitspraak het niet gebiedend vordert, de talrijke schaar der woorden, waarvan ik hier handele, gaan verminken, en hun eene Vocaal, zonder welke zij in het enkelvoud geen' zin meer hebben, in het meervoud ontwringen? De letter, die men wegneemt, is het wettig eigendom van 't woord. Zult gij dan, Hoog geleerde Heer, op dat ik hier van het Fransch en

En-

ingevoerd, doet hier, gelijk van zelve spreekt, niets ter zaake.

Engelsch geen melding maake , in welke taalen men bijna met de letteren den spot drijft , en waar men aanhoudend tekenen op het papier ortdekt , die bij het leezen door ieder worden voorbijgezien : maar zult gij zelfs in ons Nederduitsch de beidelatstte letteren van *mensch* en van *wensch* , om dat de mond ze niet laat hooren , in de pen terug durven houden ? Zult gij van *lief* bij de verlenging *live* durven maaken , daar men deezen klank , althans in ver de meeste Provinciën , van *lieve* in de uitspraak niet onderscheiden kan ? Waarom schrijft gij dan ook *strooijen* en *gooijen* , van *ik strooi* en *ik gooi* : daar *stroojen* en *goojen* hier ten overvloede voldoen zou ? 't Hoogduitsch wijkt meer van uwen , dan van mijnen regel af. *Wahr* en *er war* behouden in de werlenging *wahren* en *waren* , hoe wel de uitspraak hier niet verschilt , vooräl wanneer de zin verëischt , dat men op het laatste woord eenigen nadruk legge. *Sohn* zoude , in 't meervoud , gerustelijc *Söhne* kunnen geschreeven worden , zonder dat het gehoor er iets bij leedt : maar de poogingen van eenige nieuwere Schrijvers hebben niet kunnen doordrijven , dat men de voor de uitspraak hier noodelooze *h* uit het woord ging wegwerpen ; en de *h* intusfchen , in dit en tallooze Hoogduitsche woorden , staat juist gelijk met onze tweede Vocaal (a).
Zo

(a) Dit heeft ook de Hr. ZEIDELAAR opgemerkt , en door

Zo men derhalven *boek*, *berg*, *flam*, *veld*, *huis* en zoo vervolgens, tot *boeken*, *bergen*, *flammen*, *velden*, *huizen* en dergelijken verbuigt, waarom dan ook niet, volgens het zelfde beginsel, *aap*, *naam*, *zeef*, *spook*, *muur* tot *aapen*, *naamen*, *zeeven*, *spooken* en *muuren*? Zijn de Ouden aan zich zelve gelijk gebleeven, toen zij, *name*, *weke* in 't enkelvoud schrijvende, ook in 't meervoud *namen*, en *weken* spelden; laten wij dan ook aan ons zelve gelijk blijven; en, daar wij deeze woorden in woorden van ééne lettergreep hervormd, en dus in 't enkelvoud twee Vocaalen hebben noodig gehad; die Vocaalen dan ook in de verlenging van het meervoud behouden; even gelijk met alle overige woorden van onze taal geschiedt. *Ik erken*, zegt gij, Bl. 108, *den grand* hier van *niet te kunnen bevroeden*, enz.; en wie zou u in dit opzicht geen gelijk geeven, indien de Analogische spelwijs alleen gegrond was op de noodzaakelijkheid, van de beide Vocaalen tot het uitspreken van zulk een woord in 't meervoud te moeten bezigen? Neen, zij rust op den standvastigen regel onzer taal, van het meervoud slechts door verlenging van het enkelvoud, en niet door verminking, door berooving van hetzelfde te kentekenen.

Maar deeze spelwijs, dus luidt eene nieuwe tegenwerping van uwe zijde, brengt eene ongelijkvormig-

door meer voorbeelden bevestigd; Zie bl. 19 van zijne Verhandeling

ingheid voor met andere woorden, waar ééne Vocaal tot den klemtoon genoegzaam is. Dan, Hoog Gel. Huer, niet alleen is dit juist het punt van verschil, of deeze regel zich al of niet tot die woorden alleen bepaale, die in het wortelwoord slechts ééne Vocaal vertoonen: maar, ongelijkvormigheid tegen ongelijkvormigheid gesteld, verkies ik dan nog liever de geene, in welke de spelling aan den aart der taale wordt opgeöfferd, boven die, in welke de eenheid der spelling behouden blijft, doch de gelijkvormigheid der Spraakkunde zou verlooren gaan.

Bij de Werkwoorden is het zeer gemakkelijk, 't geen ik tot nu toe van de Naamwoorden gezegd heb, toe te pasfen. Door de weglating der *e*, waarmede de Ouden den eersten perfoon des tegenwoordigen tijds beslooten, *ik drage*, *ik bare*, *ik geve* &c. (eene weglating, die nu bijna algemeen geworden is, en die men, althans in Holland, bijna slechts in spreekwijzen, welke een foort van plegtigheid of iets formulierächtigs bekomen hebben, over 't hoofd ziet; gelijk ook wel eens in die werkwoorden, waar van de onbepaalde tijd op *den* uitgaat, of in 't geheel om der welluidenheid wille) is deeze eerste perfoon des tegenwoordigen met den tweeden des gebiedenden tijds dezelfde geworden, en kan als de wezentlijke wortel-klank van 't werkwoord worden aangemerkt. 't Is mogelijk, dat men bij de wieg der Natien zich eer van den Infinitivus, dan van eeni-

oenigen anderen tijd bediend hebbe. Zoo laat men nog wel, in Fransche Blijfpellen, een' vreemdeling dien men bespotten wil, zeggen: *moi manger, lui dire un brave homme*. Maar wie zal daarom durven staande houden, dat de *en*, waar die onbepaalde tijd bij ons meê eindigt, meer tot de grondletteren van het Werkwoord behoort, dan de *t, d, de, den*, die de terminatiën van andere tijden vormen? Dat in 't tegendeel de gebiedende, en thans ook, door de weglating der *e* ten slotte, de tegenwoordige tijd de wezéntlijke grondletters in zich bevatten, blijkt hier uit zonneklaar: om dat die letters niet alleen in alle tijden standvastig terug keeren, maar ook om dat er de afgeleide woorden steeds bij uitfluiting op rusten: gelijk van *daal*, in het werkwoord *daalen*; de *daalkracht*; van *regeer*, in *regeeren, regeerziek*; van *betoog* in *betoogen, den betoog-grond*; van *bestuur*, in *bestuuren, bestuurachtig* ontstaat. En al ware bij voorbeeld in het werkwoord *leeven* deze Infinitivus eens de wortelklank, zoo dat hier ééne Vocaal genoegzaam was: ook dan nog zoude *ik leef*, in 't meervoud van den tegenwoordigen tijd, *wij en zij leven* moeten voortbrengen. Zoo wel derhalven als van *ik stel, wij stellen, zij stellen, gesteld*; van *ik breng, wij brengen, zij brengen*; van *ik sterf, wij en zij sterven*; gelijk mede *te stellen, te brengen, te sterven* afgeleid wordt: zoo zal ook van *ik geef, wij en zij geeven, te geeven, gegeeven*; van *ik draag, wij en zij draagen, te draagen, gedraagen*; van *ik hoop,*

loop, *wij en zij hoopen*, *te hoopen* moeten geboren worden. En waar de onvolmaakte tijd andere Vocaalen aanbiedt dan de tegenwoordige, zal even eens, van *ik dreef*, *wij dreeven*, *ik heb gedreeven* te voorschijn komen; terwijl het zelfde Analogisch beginsel aan de andere zijde, *ik gaf* in *wij gaven*, *ik stak* in *wij staken* zal doen veranderen; zoo als men ook in *participia*; die van een verlooren werkwoord affammen, en als op zich zelve bestaan, de Vocaal niet noodig heeft te verdubbelen: gelijk *ik ligge*, *ik lag*, *ik heb gelegen*; *ik steek*, *ik stak*, *ik heb gestoken* enz. dit aanwijzen.

Op alle andere verlengingen of samenstellingen van naam- en werkwoorden is deeze regel even eens toepasselijk: zoo dat, gelijk men *zorg* tot *zorgelijk* uitbreidt, men het ook met *naam* tot *naamelijk* of *naamentlijk* behoort te doen; en even als, van *goed*, *vergoeden* kooft, zoo moet ook *zaak* natuurlijker wijs in *verzaaken* overgaan.

Doch de noodwendigheid van het opvolgen van deezen regel, en het verkiesfelijke van denzelven aan te nemen, boven eene verënkeling of verdubbeling van sommige Vocaalen, die een' verlooren oorsprong tot geleidsman heeft, zal in de tweede plaats nog duidelijker blijken uit het aanmerkelijk getal van woorden in onze taal, die niet alleen daar door in 't algemeen in spelling onderscheiden worden, maar die er eene onderscheidene spelling door bekomen, welke in den aart der zaake ge-
grond

grond is. Gij wint wel, Zeer Geleerde Heer, door uwe schrijfwijze, gelijk ik reeds gezegd heb, eenige woorden, die ik verplicht ben met dezelfde letteren uit te drukken, en die het u vergund wordt op eene verschillende wijs te kenmerken: doch, behalven dat de evenredigheid der geenen, die ik door het Analogische stelsel win, een veel grooter aantal bedraagt: zoo steunt uw onderscheid alleen op het betwiste beginsel der uitspraak, die het aanzienlijkst gedeelte der Natie niet meer kent. Het is mijne schuld niet, dat zoo veel andere woorden, die gij, bl. 53 en 54, bij één brengt, noodwendig door een' ieder op ééne wijs moeten geschreeven worden, schoon zij een' geheel anderen zin opleveren: doch wanneer, niet Stamtaalen, sedert eeuwen uitgestorven, maar de natuur zelve van 't woord mij aantoon, dat ik in verschillende woorden eene gelijke spelling vermijden kan; en dat ik zondigen zou tegen alwat Afleiding heet, indien ik mij aan het tegenovergestelde schuldig maakte: dan dunkt mij, dat ik recht heb hier uit eenigen steun voor mijn gevoelen te ontleenen. Ik zal de lijst der woorden, die in dit opzicht het meeste voorkomen, hier ter neder schrijven; en met de geringste aanwijzing der gevolgen, die ik er uit trek, meen ik, dat het niet moeilijk vallen zal, de overtuiging aan mijne zijde over te haalen.

O P D E A.

Dagen, het meervoud van *dag*; en *daagen*, het
meer-

meervoud of de verlenging van *ik daag* (iemand uit.)

Bladen, het meervoud van *blad*; en *blaaden*, van *ik doorblaad* (een boek.)

Raden of *raderen*, het meervoud van *rad*, en *raaden*, van *ik raad u*.

Baden, het meervoud van een *bad*, of van *ik bad*; en *baaden*, van *ik baad mij*.

Lagen, het meervoud van *ik lag*, en *laagen*, het meervoud van *laag* (*vilis*), en van *laag* (een frik).

Zagen, het meervoud van *ik zag*, en *zaagen*, het meervoud van eene *zaag* of van *ik zaag*.

Laken (*du drap*), en iets te *laaken*.

Wagen (*un char*), en iets te *waagen*.

Staken, het meervoud van *ik stak*, en *staaken* het meervoud van *staak* (een *stok*), en van *ik staak* (dit werk).

Graven, het meervoud van *graf*, en *graaven* het meervoud van een' *Graaf* en van *ik graaf*.

Slagen, het meervoud van *slag*, en *slaagen*, het meervoud van *ik slaag* (ergens in).

Bekwamen, het meervoud van *ik bekwam*, en *bekwaamen*, het meervoud van *bekwaam*, of (zich in iets) *te bekwaamen*.

Dalen, het meervoud van *dal*, en *daalen* het meervoud van *ik daal*.

Verdragen, het meervoud van *verdrag*, en *verdraagen*, het meervoud van *ik verdraag*.

La-

Laaden, het meervoud van eene *lade*; en *laaden*, het meervoud van *ik laad*.

Gaven, het meervoud van *ik gaf*; en *gaaven*, het meervoud van eene *gaaf*.

Grazen, het meervoud van *gras*; en *graazen*, het meervoud van *ik graas*.

Maten, het meervoud van *ik mat*; en *maaten*, het meervoud van eene *maat*.

Namen, het meervoud van *ik nam*; en *naamen*, het meervoud van een' *naam*.

Waren, het meervoud van *ik was*; en *waaren*, het meervoud van het Adjectief *waar*, van *ik waar* (over al rond), en van eene *Waar*.

Spraken, het meervoud van *ik sprak*; en *spraaken*, het meervoud van *spraak*.

Braken, het meervoud van *ik brak*; en *braaken*, het meervoud van *ik braak*.

Varen, een kruid; en *vaaren*, van *ik vaar*.

Geschapen, van *scheppen*; en *schaapen*, het meervoud van een *schâap*.

Staven, het meervoud van een' *staf*; en *staaven*, het meervoud van *ik staaf*.

Stalen, het meervoud van *ik stal*; en *staalen*, het meervoud van een *staal*.

Onverzadelijk, van *verzadigen*; en *zaaden*, het meervoud van *zaad*.

O P D E E.

Bevelen, het meervoud van *bevel*; en *beveelen*, het meervoud van *ik beveel*.

D

Tie.

Treden, het meervoud van *tred*; en *treeden*, het meervoud van *ik tred*.

Gebreken, het meervoud van *gebrek*; en *gebreeken*, het meervoud van *ik gebreek*.

Wegen, het meervoud van *weg*; en *weegen*, het meervoud van *ik weeg*.

Zegen (*Benediction*); en *wijzeegen*, het meervoud van *ik zeeg*.

Beken (*ik beken*), en *beeken*, het meervoud van eene *beek*.

Zeven (het getal); en *zeeven*, het meervoud van eene *zeef*.

Bedelen (*mendier*); en *bedeelen*, het meervoud van *ik bedeel*.

Bekeren, het meervoud van een' *beker*; en *bekeeren*, het meervoud van *ik bekeer*.

Beteren, het meervoud van *beter*, of van het werkwoord *ik beter*; en *beteeren* het meervoud van *ik beteer*.

Schepen, het meervoud van *schip*, of *Schepen* (*Scabinus*); en *scheepen*, het meervoud van *ik scheep* (mij in).

Beving, de voorleeden tijd van *bevangen*; en *beving* van *ik beef*; en zoo ook *beyer* (een dier) en een' *beever* (*un trembleur*).

Gelegen, van *liggen*; en *leegen*, het meervoud van *leeg*, of *ik leeg* (iets).

Negen (het getal); en *wij neegen*, van *ik neeg*.

Zweden (*het land*); en de *Zweeden*, het meervoud van een' *Zweed*. Zoo

Zoo ook *Denemarken* en *de Deenen*.

Regen (*la pluie*); en *wij reegen*, het meervoud van *ik reeg*.

Leden, het meervoud van *lid*; en *leeden*, het meervoud van *ik leed*.

Reden (*oorzaak*); en *reeden*, het meervoud van *ik reed*; en *wij overreeden*, het meervoud van *ik overreed* of *overtuig* (*ismand*).

Schrede (*een stap*); en *schreeden*, het meervoud van *ik schreed*.

Smeden, het meervoud van *smid*; en *smeeden*, het meervoud van *ik smeede*.

Spelen, het meervoud van *spel*; en *speelen*, het meervoud van *ik speel*.

Krakelingen (*een gebak*); en *krakeelingen*, van *krakeel*.

Braveren, van *braaf*; en *braveeren*, van *ik braveer*.

Trotseren, van *trots*; en *trotseeren*, van *ik trotseer*.

Waarderen, van *waard*; en *waardeeren*, van *ik waardeer*.

O P D E O.

Geboden, het meervoud van *gebod*; en *gebooden*, het meervoud van *ik gebood*; omtrent *verboden* en *verbooden* heeft het zelfde plaats.

Goden, het meervoud van *God*; en *vergooden* het meervoud van *ik vergoode*.

Koper (*metaal*); en een *kooper*, van *ik koop*.

Koker (*Etui*); en *kooker*, van *ik kook*.

Loten, het meervoud van *lot*; en *looten*, van *ik loot*.

Sloten, het meervoud van *slot*; en *slooten*, het meervoud van een' *slot* en van *ik slot*.

Zoden, het meervoud van *graszode*; en *zooden*, het meervoud van *ik zoode*.

Polen (het land); en de *Poolen*, het meervoud van een' *Pool*.

Gesproken, van *ik spreek*; en *sprooken*, het meervoud van eene *spraak*.

Geboren, (*ne*); en *booren*, het meervoud van eene *boor* of van *ik boor*.

Oorlogen, het meervoud van *oorlog*; en *oorloogen*, het meervoud van *ik oorlog*.

Schoten, het meervoud van een *schot*; en *schooten*, het meervoud van *ik schoot*.

Logen, het zelfstandig naamwoord, en *wij loogen*, het meervoud van *ik loog*.

Gestoken, van *ik steek*; en *stookten* van *ik stook*.

OP DE U

Zoude men tot een voorbeeld de stad *Buren* en het dorp *Vuren* kunnen bijbrengen; in tegenoverstelling van *Buuren* en *Vuuren*, het meervoud van een' *buur* en van *vuur*.

't Behoeft nauwelijks den arbeid van het geringste bewijs, dat, naar maate een Taal rijker en schooner is, zij ook meer voor ieder verschillend denkbeeld een verschillend teken zal moeten aanbieden; en dat één en het zelfde woord tot twee, drie of meerdere van elkaar volkomen afgescheiden dingen

gen te zien bezigen, niet anders dan armoede te kennen geeft, en verwarring voort kan brengen. Niet altijd hebben wij dit in onze hand; en het Nederduitsch, gelijk zoo even reeds gezegd is, levert meer dan ééne vlek van deezen aart op, die wij slechts met vruchteloze wenschen uit het andersins bevallig gelaat onzer Spraake verbannen zagen. Doch noodeloos deeze vlekken te vermeerderen, of er moedwillig op te blijven staaren, wanneer de Taal zelve als in smeekende houding zich voor ons stelt, en onze hulpe inroept om ze weg te wischen, is dit vriendelijk en teder omtrent haar handelen? is dit haar niet de grootere voortreffelijkheid, voor welke zij vatbaar was, bijna liefdeloos onthouden?

De 60 a 70 voorbeelden, die ik zoo even aangehaald, en of uit andere Schrijvers overgeboekt, of zelf allengskens verzameld heb, die het ook mischien niet moeilijk zou vallen tot een hooger getal te doen rijzen, leeren mijnes oordeels reeds op den eersten blik, dat de Analogie in de bijééngevoegde woorden eene verschillende spelling, 't zij met ééne of met twee Vocaalen, vordert, en dat dit ter zelve tijd ten regel voor al de overige strekken moet, waar zich deeze toevallige ontmoeting wel niet openbaart, maar waar de reden van verënkling of van verdubbeling dezelfde is.

Wanneer men vervolgens de reeks der voorbeelden, die ik heb bijgebracht, met oplettenheid door-

loopt, zal men ontdekken, dat het al veel het meervoud van een naamwoord en het meervoud van den onvolmaakten tijd van een werkwoord zijn, die in de uitspraak met elkander instemmen: 't zij dan dat beide woorden in de betekenis geen de minste overëenkomst met elkander hebben, 't zij dat het tegendeel plaats grijpe. Laat ik op sommige gevallen nog nader aandringen.

Van twee zelfstandige naamwoorden, die zich dus ontmoeten, geeven *slot* en *sloot* mij het voorbeeld. Leert hier niet de natuur zelve der zaake, dat het ééne *sloten*, het andere *slooten* in 't meervoud te weeg moet brengen; en dit wel onafhankelijk van alle oude uitspraak (want ook gij schrijft die woorden verschillend)? Maar moet ik dan niet tevens op denzelfden grond alle naamwoorden, die 2 Vocaalen in 't enkelvoud opleveren, ook in 't meervoud op eene gelijke wijs van die van ééne Vocaal onderscheiden?

Ik zag heeft maar ééne *a*; en dus schrijven wij beiden in het meervoud naar de Analogie zonder aarzeling *wij zagen*. Maar zijt gij nu aan deeze Analogie even getrouw, wanneer gij het meervoud van eene *zaag*, of van het werkwoord *zaagen* door geen andere tekenen wilt uitgedrukt hebben? Toont niet dit gantsche werkwoord, dat de 2 *a's* tot deszelfs wezentlijk bestaan behooren? Gij moogt mij antwoorden, dat men ook schrijft eene *zage*, of ik *zage*: maar behalven het mingewoone

ne daarvan in het eerste geval (uw eigen Woordenboek laat hier, en in alle naamwoorden van dat soort, de *e* onzer Voorouderen weg), zegt men tog in de samenstelling buiten twijffel: een *zaagslijper*, *zaagverkooper*, *zaagmolen* en niet een *zageslijper*, *zageverkooper*, *zagemolen*; en het werkwoord levert overal zijne beide Vocaalen op: in den gebiedenden tijd niet alleen, maar schier door alle tijden heen: *gij zaagt*, *hij zaagt*, *ik zaagde*, *ik heb gezaagd*, *zaag gij*, enz. Waarom zal men dan dit woord *wij* en *zij zagen* zonder reden gelijk maaken met *wij en zij zagen*, van *zien* afgeleid? of *te zagen* en *zagende* schrijven, daar men tog tegenwoordig meer zegt *ik zaag hout*, dan *ik zaage hout*, en daar, beide in het naam- en werkwoord, ja tot in de afleiding van het laatste, gelijk in *zaagster*, de dubbele *a* onophoudelijk doorstraakt? Zult gij op dezelfde wijze *wij braken* van *ik brak*, en *wij braaken* van *ik braak*, beide met eene enkele Vocaal op het papier zetten? Heeft het gelijkvloeiende werkwoord van *braaken* niet overal insgelijks zijne dubbele *a*? en zegt men niet ook hier: een *braakmiddel*, eene *braakster* enz.? Waarom dan wederom in die gevallen alleen, waar de uitspraak tot de dubbele *a* niet volstrekt zou dwingen, gelijk in *wij* en *zij braken*, *te braken*, het woord van eene letter berooven, die zij zichtbaar toont als haar onvervreemdbaar eigendom, en als een deel van haar wezen, te beschouwen?

Even zoo is het ook ten opzicht van de *e* en *o*. In *eene beeving beving mij*, kan het laatste woord niet anders dan met de ééne *e* geschreeven worden: maar het eerste, waar men zegt: *gij en hij beeft, ik beefde, beef gij, gebeefd, eene beefster, beefachtig*, en waar alles het verëischte der dubbele Vocaal, als den grondslag van 't woord, aanwijst; waar dat woord er als luidkeels om schreeuwt, is het spellen van *beving* (*tremblement*) eene spaarzaamheid, die van de Analogie volkomen afwijkt, en zeer noodeloos twee van elkaar geheel verschillende denkbeelden, een zelfstandig naamwoord, en den voorleedenen tijd eenes werkwoords, door dezelfde tekenen uitdrukt. Ik weet wel, wanneer ik *beter* schrijf, dat eene enkele *e* voldoet om het zelfde geluid der eerste Syllabe van *beving* te weeg te brengen, en ik mis er geene tweede; maar wanneer ik het laatstgenoemde woord aldus geschreeven zie, zoek ik onophoudend naar die tweede Vocaal, aan welke ik in *ik beef* en *beef gij* gewoon was; en een overhelling, waar aan ik geen weerstand bieden kan, dwingt mij, van op de laatste Syllabe verkeerdelijk te leunen.

Het zou overtollig zijn, deeze ontwikkeling verder voort te zetten: gelijk bij voorbeeld ten opzichte der *o* in de woorden *zoden* (graszoden) en wij *goden* van ik *zood*, den onvolmaakten tijd in *zieden*; hier merk ik alleenlijk op, dat, buiten deezen on-

vol-

volmaakten tijd en het deelwoord *gezooden*, de o wel niet vernomen wordt: doch dat evenwel dezelfde Analogie het schrijven van *wij* en *zij zooden*, en *gezooden*, als van *ik zood* afkomstig, vereischt.

Nog duidelijker intusfchen zal dit alles doorstralen, en dit is mijn derde bewijs, uit de voorbeelden van zulken aart, waar het werkwoord, 't geen overal de kenmerken draagt der dubbele Vocaal, van een zelfstandig naamwoord afftamt, dat slechts de enkele voert, en die beide zich in den een' of anderen naamval of verbuiging ontmoeten: in welk geval zij zeer ten onrechte mijnes inziens op dezelfde wijs zouden uitgedrukt worden. En deeze maaken, wanneer men mijne lijst met oplettenheid nagaat, bijna de helft van het geheele uit. *Dal* heeft natuurlijker wijze slechts *dalen* in het meervoud: maar *wij* en *zij daalen*, te *daalen* met eene enkele *a* te schrijven, daar men doorgaans zegt: *ik daal*, of ten minsten altoos *daal gij* den berg af; en verder *gij* en *hij daalt*, *ik daalde*, *ik ben gedaald*, eene *nederdaalster*, verbiedt de Analogie; even eens is het met *bevelen* van *bevel*, en *beveelen* van *ik beveel*, of *beveel gij*; met *oorlogen*, het meervoud van *oorlog*, en *oorloogen* van *ik oorlog*, *oorloog gij*, *ik heb geoorloogd* enz. In alle deeze gevallen, is het, zoo 't mij voorkomt, allerduidelijkst, dat beide foorten van woorden op dezelfde wijze te spelen,

len, slechts eene vermenging van verschillende denkbeelden te weeg brengt, die zoo veel te ongeoorloofder is, daar men reeds op den eersten blik het wezenlijk verschil van den aart der beide woorden betpeurt. En, zo men dit boven, alle bedenking beslist wil hebben, zoo lette men slechts in de 3 aangehaalde woorden op de verschillende afleidingen, die van het naam- en van het werkwoord ontleend worden. - Zoo zegt men eene *dalrijke* streek, en de *daalkracht* van een ligchaam; een *Bevelhebber*, en een *beveelziek* man; een *oorlogvoerder*, en eene *oorloogster*. Ook hier dan trek ik eene sterke drangreden voor de Analogische spelwijs uit de woorden, waar de toevallige ontmoeting derzelfde klanken het onderscheid der spelling voor ieders oog handtastelijk maakt, tot al de overige gevallen, waar, ook zonder die ontmoeting, de woorden duidelijk genoeg doen zien, of zij de dubbele Vocaal versmaaden dan wel zich toeëigenen.

Dit alles, zult gij mogelijk antwoorden, is ver van nieuw; en inderdaad, Wel Ed. Heer, gij hebt het bl. 115 en 116 van uwe Verhandeling gedeeltelijk reeds poogen te wederleggen: maar vergeef mij, zo ik mij met de kracht dier wederleggingen niet kan voldaan houden; vergeef mij, zo ik mij hier niet voor verflagen reken (de Ouden nu ter zijde gesteld, van welken wij in zoo veel gevallen der spelling afgeweeken zijn, en die

ik

ik nauwelijks meer weet, wanneer wij al of niet moeten inroepen (a), zoo lang gij niet zult bewezen hebben, dat het eene geheel onverfchillige zaak is, of men tusfchen de 50 en 100 woorden, die in betekenis geheel van elkander afwijken, noodeloos, en tegen het geen zij zichtbaar vorderen, met dezelfde letteren uitdrukke; dat de standvastige regel van onze taal niet is, met de geringe uitzonderingen te vooren opgenoemd, van, in de verlengingen en famenftellingen onzer woorden, dezelfde letters als in het enkelvoudige terug te zien keeren; en dat in de voorbeelden, die ik heb bijgebracht, de dubbele Vocaal niet, volgens ons tegenwoordig gebruik, als tot het wezen der uitdrukking behoort.

En nu zij het mij geoorloofd, u in de vierde plaats te vraagen, of, behalven de fchoonheid, die in deeze vermeerdering van onzen taal-rijkdom gelegen is, ook dit niet tot een wezentlijk cie-raad van het Nederduitsch verftrekt, dat men in alle verlengingen, en inzonderheid alle afgeleide woorden en alle famenftellingen, steeds het naaste grondwoord terug vinde (b). Behoef ik
het

(a) Bij u zelven wordt dit ftuk bl. 59 naar gronden, aan welke ik gaarne mijn zegel hange, eenigermaate beflist.

(b) Ik zeg beftendig het naaste grondwoord; want fchoon ik daal wel oorfpronkelijk van een *daal* komt, zoo is ech-

het aan een' man, die de Taalkunde uit een wijsgeerig oog beschouwt, en ze wijsgeerig behandelt; die het onder anderen als eene der fraaifte en belangrijkfte eigenschappen van het Nederduitsch opgeeft, dat de klemtoon nooit dan op het zaakelijke deel des wooras valle (*a*); behoef ik het u, Hoog Gel. Heer, te vraagen, of gij niet voelt, dat het schoon is, wanneer ik diezelfde tekenen, die mij het naaste grondwoord afmaalen, in alles wat met dat grondwoord verder verricht wordt, bij aanhoudenheid voor mij gefchilderd zie, en dat mijne oogen nimmer dat eerste denkbeeld van voor zich heen zien weggerukt; dat ik derhalven in *zaaken*, *zaakelijk*, *verzaaken*, en wat iets meer is, steeds *de zaak*; in *daaden*, *daadelijk*, *wandaaden*, steeds *de daad*: gelijk in *verftandelijk* en *onverftand* het gronddenkbeeld van *verftand* te rug ontmoete? Voelt gij niet, Hoog Gel.

echter het denkbeeld van het ééne geheel verfchillend van het andere, gelijk ik zoo even ook door de famenftellingen beweezen heb, en geeft mij, uit dit gezichtpunt, geen recht van *wij dalen* te fchrijven. Maar zo nu *dal* niet eens de naaste afceiding van *wij* en *zij daalen* formeert, maar wel de uitdrukking *ik daal*: hoe veel minder zal dan een verlooren wortelwoord in eene niet meer beftaande Taal tot die *naaste en zekere afceiding* van Nederdaitfche woorden kunnen ftrekken, voor welke ik zoo even uwe pleitgronden aan mijne Leezeren heb medegedeeld?

(*a*) Zie Bladz. 46 van uw Werk.

Gel. Heer , dat de spaarzaamheid , die door de uitspraak alleen wordt toegestaan , hier voor eene veel gewigtiger drangreden wijken moet ; en dat de Philofophie der Taal , gelijk in zoo veel gevallen door de Philofophie des levens gefchiedt , hier eene wijze verkwisting zoo wel aanbeveelt als vordert? — Ik behoef het u niet te vraagen , ik weet dat gij het voelt.

Eindelijk , zo ik reeds te vooren beweezen heb , dat het Etymologifch ftelfel ten uiterften ongefchikt is , om ooit eene eenpaarigheid in de fpeeling te weeg te brengen , zoo kan ik met volle gerustheid het tegendeel van het Analogifche verklaren. Bij het eerste moet ik , zo mijn gehoor mij niet tot gids verftrekt , of zo ik in de grondtaalen niet genoeg ervaren ben , bij elke twijffeling het Woordenboek raadpleegen ; bij het laafte heeft ieder , die slechts met het geringfte oordeel begaafd is , den regel in zijn hoofd ; ik vraag mij zelve slechts , of er zichtbaar eene bekende uitdrukking in onze taal is , waar het verlengde of famengevoegde woord in de naaste plaats uit ontleend is ; zo ja , of dezelve met eeneenkele dan wel dubbele Vocaal gefchreeven wordt ; en naar deeze bevinding gedraag ik mij. Mifchien zijn er geen dozijn twijffelächtige gevallen , en deeze nog wel van dien aart , dat zij telkens terug komen , en omtrent welke men , of uit eene minder in 't oog loopende Analogie , of uit het doorgaande gebruik , of bij eene

eene ligt te treffene overëenkomst, al spoedig gereed zou zijn (a). Maar al liep zelfs de reeks
der

(a) Zoo leert bij voorb. het geen wij boven hebben aangemerkt, dat ook dan, wanneer men nog in enkele gevallen verkiest de afgestorven *e* achter sommige naamwoorden, of achter den eersten perfoon van den tegenwoordigen tijd der werkwoorden te behouden, het beter is, de beide Vocaalen te blijven bezigen, als die Naamwoorden meest zonder de *e* geschreeven of uitgesproken worden, en als de geheele aart der werkwoorden toont, dat zij 2 Vocaalen verëischen: te meer, daar hier de bijgevoegde *e* dan veel al enkel de welluidenheid tot grond heeft. Het *wezen* en het *leven* is zekerlijk niet anders dan de onbepaalde tijd dier 2 werkwoorden, doch om ze van denzelven te onderscheiden, en op het voetspoor van zoo veel andere zelfstandige naamwoorden, die door eene enkele Vocaal van het werkwoord, dat er 2 verëischt, afwijken, zoude ik liever verkiezen, ze met eene enkele te spellen. *Komen*, *mogen* schrijve ik bij voorkeur met ééne *o*, om dat het eerste van *ik kom*, zoo wel als van *ik koom* afftamt; en het laatste van *ik mag* en niet van *ik moog*. Het onderscheid tusschen *zo* voor *indien*, en *zoo* voor *zoodanig* blijft mij insgelijks behaagen, deels om de tweëerleij zeer verschillende zinnen, die het aanneemt, deels om dat men er in het laatste geval ook meer op leunt. In *Weenen* (de stad), *loochenen* en *goochelen* verkiest ik mede de dubbele Vocaal, doch meer door gezag en gebruik, dan door andere redenen daar toe genoopt. In de beide laatste woorden zou men echter andersins ook te veel gevaar loopen van op de *ch* te leunen, gelijk in *Lochem*. *Staa* en *gaa* schrijf ik liever dan *sta* en *ga*, om dat

der twijfelächtige gevallen zoo hoog, als die van het andere stelsel, omtrent welke gij ons eene beslissing gegeven hebt, zoo blijf ik omtrent de overige ten minsten, zonder boek of nader onderwijs, uit den aart der zaake mij zelve tot regel, en ik behoef deezzen niet te ontleenen uit de drie gronden, op welken uw stelsel gebouwd is: het gebruik der vermaagfchape taalen, de uitspraak in eenige gedeelten van ons Gemeenebest, en het gezag van goede Schrijvers, van alle welke gronden ik boven het onvoldoende en wanregelbaare meen te hebben aangetoond.

Dit is, Wel Ed. Hoog Gel. Heer, 't geen ik omtrent het geschilftuk, waar over wij handelen, geoordeeld heb te moeten zeggen, en aan uw doorzicht, zoo wel als aan dat der geenen, die er hunne oplettenheid aan zullen willen toestaan, te moeten onderwerpen. Dikwijls heb ik mij afgevraagd, niet alleen eer ik de pen op het papier bracht, maar zelfs terwijl ik schreef, of het, na de bekrachtiging uwer Spelregelen door

het *dat staan en gaan* twee Vocaalen hebben, en men dan hier, gelijk in het even korte woordtje *ik doe*, in den Infinitivus er slechts de *n* behoeft bij te voegen. In *deezze* verschilt de Psalmbereijming, die maar ééne *e* gebruikt, van WAGENAAR. Ik heb mij te veel aan de laatste spelwijze in dit opzichte gewend, om er mij ligtelijk van te kunnen ontdoen; doch ik trek er geen partij omtrent, en de strijd zou ligt te verëffenen zijn.

het Bestuur van dit Gemeenebest, na 'het uitgeeven van uw Woordenboek, na al wat in Schoulen en Bureaux reeds ten deezen opzichte mag ingevoerd, onderweezen, of bestudeerd zijn: of het, zeg ik, niet te laat ware, met deeze zoo dikwijls betwiste stof op nieuw te voorschijn te treden, en ze te beschouwen, als tot op dit oogenblik toe nog niet geheel voldongen. Toen Gustaaf III aan eene nieuwe Bijbelvertaaling in Zweden liet arbeiden, en de Commissie haar werk volbragt had, kwam er eerst een Proefbijbel in druk te voorschijn, om de aanmerkingen van alle kenneren in te zamelen, en er de overzetting een' meerderen trap van volkomenheid door te doen erlangen, eer deeze nog in de Kerken wierdt ingevoerd, en aan 't Publicq in handen geleverd. Iets dergelijks hadden veelen met mij gewenscht, dat ook door het Staats-Bewind omtrent uwe spelling mogt geschied zijn, eer de Natie een' voorschrift ten dien opzichte ontving, over welk het letterminnend gedeelte derzelve geen gelegenheid bekomen had van gehoord te worden. Doch, Hoog Gel. Heer, hoe zeer dit niet geschied zij, kan ik evenwel uit uw Voorbericht niet anders opmaaken, dan dat het ook nu geen geheel vruchteloze onderneeming voor Taalminnaaren zijn zou, hunne tegenwerpingen u op eene zedige wijze mede te deelen. „Ik ben verre af,” zegt gij,
 „van

„van, op grond van het voorgedragene, aan mij-
 „nen arbeid eene volkomenheid toe te kennen,
 „welke alle verbeteringen zou buiten sluiten; —
 „met leerlust en waarheidsliefde beziel, vindt
 „men steeds gelegenheid, om vroegere misvattin-
 „gen voor meer gegronde begrippen te verwisfe-
 „len; — ik verklaar mij ten vollen bereid, om
 „de gegronde bedenkingen, welke tegen mijn
 „werk mogten ingebracht worden, met erkente-
 „lijkheid te mijnen nutte, en, onder toestemming
 „van het hooge Bestuur in ons Vaderland, 't welk
 „door zijne bekrachtiging zich dit werk heeft toe-
 „geëigend, tot deszelfs volmaking aan te wen-
 „den.” En, 't is dan op deeze ronde en edelmoe-
 dige betuiging, gevoegd bij de toestemming, die
 ik van u verkreegen heb, om mijne zwaarigheden
 tegen uw stelsel u in den vorm eenes openbaaren
 briefs te mogen aanbieden, dat ik ben voortge-
 gaan; en dat ik deezen thans met de verzekering
 besluite, dat geen enkele of dubbele Vocaal in
 staat is, ook het minste van de achting weg te nee-
 men, met welke ik mij oprechtelijk tekene.

UEd. Ootm. Dienaar,

's Haage 28 Jan.

1806.

J. MEERMAN.

Bl. 15 reg. 7 leeze men: *wedcrinvoeringe der.*

Bl. 16 reg. 4 van onderen: *niet op verschillende.*

Gedrukt bij J. J. STUERMAN, te Delft.

~~21047~~

